

RB

1987

2

Luty

PORADNIK BIBLIOTEKARZA

MIESIĘCZNIK STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH

- **O potrzebie zmian w programie przysposobienia czytelniczego**
- **Ważniejsze cykle powieściowe**
- **Wkładka instrukcyjno-metodyczna nr 2**
Rozkład materiału „Przysposobienia czytelniczego i informacyjnego” dla liceów ogólnokształcących, zawodowych i techników

TREŚĆ

Anna Jędrzejek	3	CZY KONIECZNE SĄ ZMIANY W PROGRAMIE PRZYSPOSOBIENIA
Grażyna Szpulak	6	GŁOS W SPRAWIE PRZYSPOSOBIENIA CZYTELNICZEGO (i nie tylko)
Juliusz Wasilewski	8	STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH 1917—1987
Małgorzata Grodzicka	12	RAPORT Z BADAŃ POCZYTNOSCI WYBRANYCH KSIĄZEK DLA DZIECI
Leokadia Oplawska	14	WAŻNIEJSZE CYKLE POWIEŚCIOWE. LITERATURA POLSKA
Beata Dorosz	18	STANISŁAW VINCENZ (1888—1971). Zestawienie bibliograficzne
Maria Szczuka	21	50 LAT W SŁUŻBIE KSIĄZKI
Maria Szczerbińska-Kosiel	21	NASZE HOBBY — lekcja dla kl. VI, VII
Maria Lenartowicz	23	PRZEPISY KATALOGOWANIA KSIĄZEK. Prace samoistne wydawniczo
Jerzy Bednarz	24	PRAWO BIBLIOTECZNE
Stanisław Kondek	25	BIBLIOTEKARSKIE LEKTURY
Bogusława Walenta	wkl.	ROZKŁAD MATERIAŁU „PRZYSPOSOBIENIA CZYTELNICZEGO I INFORMACYJNEGO” DLA LICEÓW OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH, ZAWODOWYCH I TECHNIKÓW

Nakładem — Wydawnictwa „Czasopisma Wojskowe”, ul. Grzybowska 77
00-590 Warszawa tel. 20-42-85.

REDAKTOR NACZELNY: Władysława Wasilewska, **KOLEGIUM DORADCZE:**
Małgorzata Broll, Jan Burakowski, Jadwiga Chłopecka, Marcin Drzewiecki,
Andrzej Kempa, Krystyna Kuźmińska, Józef Lewicki (przewodniczący),
Danuta Przemieniecka.
REDAKTOR TECHNICZNY: Elżbieta Matusiak

Wydawca: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Adres redakcji i administracji: 00-953 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7, tel. 27-08-47
Cena zł 90,—. **Prenumerata roczna:** 1080,— zł. **Podpisano do druku i druk**
ukończono w lutym 1987 r. **Nakład** 21 700 egz. **Ark. druk.** 2.00. **ark. wyd.** 3.00
Papier ilustr. V kl., 70 g.

Wojskowa Drukarnia w Gdyni, Zam. 1063 z 1986 r. M-4

KORRESPONDENCI TERENOWI: **BIELSKO-BIAŁA** — Helena Malysiak — Sucha Beskidzka, ul. Zjednoczenia 23, tel. 22-47, **CHELM** — Irena Muda — Woj. Bibl. Publ., Plac Tysiąclecia 2, tel. 520-81, **GORZÓW WIELKOPOLSKI** — Lucyna Kotecka — Woj. Bibl. Publ., ul. Łokietka 37, tel. 239-47, **OPOLE** — Janina Kościół — Filia nr 4 Woj. Bibl. Publ., Plac Hanki Sawickiej, tel. 450-30, **SIEDLCE** — Tadeusz Kamiński — Woj. Bibl. Publ., ul. 3 Maja 44, tel. 225-29, 229-19, **TARNÓW** — Zofia Rogowska — Woj. Bibl. Publ., ul. Staszica 6, tel. 22-20-93.

PORADNIK BIBLIOTEKARZA

UKAZUJE SIĘ OD ROKU 1949

Luty 1987

Czy konieczne są zmiany w programie przysposobienia

ANNA JĘDRZEJEK

Czytając uważnie program przysposobienia czytelniczego i informacyjnego można dojść do wniosku, że opracowano go dla bibliotek prowadzonych przez kadrę wyspecjalizowaną w zakresie bibliotekoznawstwa, informacji naukowej i technicznej, a nawet księgarstwa, i że jest on przeznaczony do realizacji w bibliotekach wysoko zorganizowanych, posiadających nie tylko podstawowe dokumenty i źródła informacji (książki, czasopisma, katalogi alfabetyczne i rzeczowe), ale także i inne środki przekazu wiedzy i informacji (katalogi wydawnicze, księgarskie, bibliografie, kartoteki zagadnieniowe, teczki tematyczne, zbiory audiowizualne).

Rzeczywistość bibliotek szkolnych jest znacznie skromniejsza od wymagań — brak czytelní, brak lub niekompletność podstawowych katalogów, bardzo skromne księgozbiory podręczne, brak wykwalifikowanej kadry, jej fluktuacja itp.¹.

Braki te jako czynniki obiektywne uniemożliwiają pełną realizację programu przysposobienia i mogą stać się jedną z przyczyn powodujących konieczność zmian w programie.

O POTRZEBIE ZMIAN W PROGRAMIE

Opinie o programie przysposobienia czytelniczego prezentowane na łamach literatury fachowej (m.in. w „Poradniku Bibliotekarza”), jak i na spotkaniach bibliotekarzy są jednoznaczne: program oceniany jest jako dobry lub bardzo dobry, bibliotekarz jednak przystępując do jego

realizacji musi rozwiązać wiele problemów. Czy program realizować w korelacji z językiem polskim?

Kiedy? — na godzinach wychowawczych, na zastępstwach czy po lekcjach?

Czy realizować go ze zwróceniem szczególnej uwagi na klasy młodsze, czy na starsze? (uczniowie klas starszych — VII-VIII — wymagają od bibliotekarza przynajmniej dobrej znajomości tematów, problemów i terminologii, zatem lekcje dla tych klas muszą być dokładnie przygotowane; i tu już jest potrzebna duża wiedza bibliotekoznawcza).

Jak realizować program w bibliotekach z kłopotami lokalowymi, kadrowymi itp.?

¹ Problemy te dokładnie omawia Bożena Krawczykowska w artykule: *Przysposobienie czytelnicze i informacyjne w szkole podstawowej*. „Poradnik Bibliotekarz” 1986 nr 5 s. 3-6.

Są to problemy istotne, ale najważniejszy jest sam program, gdyż on je stwarza i on w konsekwencji decydować będzie o stopniu realizacji wytyczonych zadań.

Abstrahując więc od tego, dla jakich bibliotek program jest przeznaczony (lepiej czy gorzej wyposażonych), przez kogo będzie realizowany i czy przyniesie minimalne czy optymalne efekty, wydaje się, że stawia on zbyt wygórowane cele (szczególnie chodzi o cele dla poziomu kl. IV—VIII). Ich realizacja wiąże się z przekazaniem uczniom szerokiego zakresu wiadomości teoretycznych (np. historia książki i bibliotek, źródła informacji, ich podział, budowa, cechy, podobieństwa, różnice, sieć biblioteczna, typy bibliotek, księgarń, archiwa, ich role, zadania, zasady pracy) oraz wyrobienia umiejętności praktycznych.

Należy do nich:

— poznanie i rozumienie przez uczniów celowości i zasad tworzenia katalogu, posługiwanie się nim oraz kartotekami i księgozbiorem podręcznym;

— zdobycie przez uczniów podstawowych umiejętności w zakresie tworzenia własnego warsztatu pracy umysłowej.

Całość treści kształcenia zgrupowana jest w programie w 4 działach:

1. Wiedza o dokumentacji.
2. Wiedza o instytucjach gromadzących i udostępniających dokumenty.
3. Nośniki i narzędzia informacji.
4. Wybrane zagadnienia techniki i higieny pracy umysłowej ucznia.

Jest to ogromny zakres wiedzy i nie umniejsza go rozsądnie ułożony układ treści — układ spiralny, pozwalający na stopniowanie trudności, opieranie się na wiadomościach wcześniej wprowadzonych, co zresztą wcale nie znaczy, że utrwalonych. Na realizację programu przeznaczono w ciągu 8 lat nauki (I—VIII) 20 jednostek lekcyjnych. Czy to jest wystarczająca liczba godzin?

Z punktu widzenia celów i treści programowych wydaje się, że to za mało. Te 20 godzin wystarczyłyby np. tylko na ogólne zapoznanie uczniów z historią książki, pisma i bibliotek od starożytności do współczesności, w tym z rozwojem klasyfikacji i typami bibliotek. Powyższe wyliczenie jest nieco przejawskrawione. Użycie jednak w programie terminu „dzieje książki” jako jednego z tematów dla klasy VIII sugerować może i taką interpretację.

Natomiast z punktu widzenia bibliotekarza, który ten program realizuje, ucznia, dla którego jest on przeznaczony, i programu, który dotyczy nie konkretnej dziedziny wiedzy, np. bibliotekoznawstwa, lecz tylko przysposobienia, wydaje się, że 20 godzin to za dużo. Przemawiają za tym

następujące fakty:

● Brak możliwości utrwalenia wiedzy przekazywanej uczniom, jej kontroli i oceny (w dydaktyce kładzie się na nie ogromny nacisk jako na istotny czynnik motywujący działania ucznia). Mając do dyspozycji 4 godziny lekcyjne (kl. VII—VIII) usiłuje się wykorzystać je maksymalnie do przekazania jak największej ilości wiedzy oraz do przeprowadzenia ćwiczeń. Lekcje siłą rzeczy przebiegają w szybkim tempie, bez możliwości oceniania ich rezultatów. Nauczyciel — bibliotekarz nie ma prawa stawiać ocen. Jest więc problem z zadaniami domowymi koniecznymi przy takich tematach jak np. sporządzenie tematycznego zestawienia bibliograficznego. Czy jest sens je zadawać, skoro ich nie można ocenić?

● Niedopracowany do końca sposób egzekwowania od uczniów (w założeniach przed lub po lekcjach) godzin wyznaczonych na realizację przysposobienia. Lekcje biblioteczne kolidują z dużą ilością obowiązkowych i nieobowiązkowych zajęć pozalekcyjnych, a także z planami osobistymi, do których uczniowie też mają prawo. Pozostawianie uczniów po lekcjach na zasadzie, że to ich obowiązują, rodzi w nich niechęć i negatywne nastawienie do przysposobienia bibliotecznego oraz ich dekoncentrację w czasie zajęć. Dlatego lekcje biblioteczne (również i z innych powodów²) przeprowadza się na zastępstwach, a nawet na lekcjach innych przedmiotów, co w jakimś sensie deprecjonuje ich wartość.

● Przeladowany program nauki w szkole podstawowej, przekraczający niejednokrotnie możliwości percepcyjne uczniów³. Można by zadać pytanie: po co nadmierne rozbudowywać dodatkowy, choć niezbędny i obowiązkowy program z przysposobienia informacyjnego i czytelniczego?

Wskazane by było, aby ten program mieścił się w zakresie słowa „przysposobić”, czyli „uczynić odpowiednim, stosownym do czegoś”, „przygotować stosownie do potrzeby”. Należałoby się więc zastanowić nad potrzebami uczniów w zakresie czytelnictwa i informacji — co im się może przydać? co mogą praktycznie wykorzystać na etapie szkoły podstawowej? I to powinno wystarczyć jako baza do dalszej edukacji czytelniczej na wyższych szczeblach nauki.

² Zob. jw.

³ Potwierdzają to głosy nauczycieli i dyrektorów szkół w środkach masowego przekazu; zob. też K. Kulas *Więcej troski o staranny dobór treści programowych i bazę materialną szkół*. „Oświata i Wychowanie” 1986 nr 17 s. 25—26.

Odpowiedź na to pytanie jest trudna, gdyż zderzają się ze sobą dwa rodzaje potrzeb:

— te, które program chce w uczniach wykształcić,

— te, które mentalność ucznia chce i może przyjąć jako własne, zaakceptować i zaspokajać, a w przyszłości pogłębiać.

Dla przykładu krótka analiza tylko jednego tematu: „Typy bibliotek, ich zadania i rola”. Czy znajomość tego tematu wykształci w uczniach jakąkolwiek potrzebę, którą oni uznają za własną? Jestem przekonana, że najciekawsza lekcja na ten temat nie wzbudzi w nich potrzeby korzystania z innych typów bibliotek niż szkolna i publiczna, bo oni sami na etapie szkoły podstawowej takiej potrzeby odczuwać nie będą. Dotyczyć to może tylko uczniów wybitnie uzdolnionych.

Takich tematów jest więcej. Czy koniecznie trzeba umieszczać je w programie przysposobienia, jeżeli nie są one ani odpowiednie, ani przystające do możliwości i potrzeb uczniów szkoły podstawowej? Jeżeli robi się to tylko po to, by zadość uczynić zasadzie „wiedzy nigdy nie za dużo”, to należy pamiętać, że to jest program dodatkowy, przy i tak już obciążonym programie nauki szkoły podstawowej.

WNIOSKI DOTYCZĄCE ZMIAN PROGRAMU

Należy potraktować przysposobienie czytelnicze i informacyjne jako przysposobienie:

1. Uściślić cele przysposobienia dla poziomu kl. IV—VIII, zmniejszając jednocześnie zakres treści kształcenia i uwzględniając realne potrzeby uczniów — położyć nacisk na wykształcenie praktycznych umiejętności, choć nie tylko.

2. Zmniejszyć ilość godzin na realizację przysposobienia. Oto proponowane ujęcie:

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
1	1	1	2	2	2	2	2

I—III — bez zmian;

III — elementy budowy książki w połączeniu z kartą katalogu ilustrowanego (eliminacja zasad wypożyczania — uczniowie doskonale poznają je w trakcie dwuletniego korzystania z biblioteki);

IV — bez zmian;

V — 1 godz. — katalog alfabetyczny, 1 godz. — katalog rzeczowy;

VI — 1 godz. — książka popularnonau-

kowa i metody szybkiej orientacji w wartości treści, 1 godz. — niezbędne elementy opisu bibliograficznego książki i artykułu w czasopiśmie;

VII — 1 godz. — rodzaje dokumentów gromadzonych w bibliotece jako źródła informacji pośredniej i bezpośredniej oraz pozatekstowe źródła informacji, 1 godz. — wyszukiwanie informacji na określony temat (katalogi, kartoteki, bibliografie);

VIII — 1 godz. — wyszukiwanie informacji na określony temat w zbiorach biblioteki szkolnej, prezentacja wyników poszukiwań w formie zestawienia bibliograficznego; 1 godz. — podsumowująca 8-letni cykl przysposobienia czytelniczego (wskazać, jakie możliwości poznawcze otwierają się na dalszych etapach nauki, i tu wspomnieć np. o roli komputerów w informacji czy podać najważniejsze fakty z historii książki, jednym słowem — co było, co jest i co będzie w bibliotekarstwie) lub wycieczka do innej biblioteki.

3. Potraktować przysposobienie czytelnicze jako uzupełnienie programu języka polskiego. Realizować je na zastępstwach, a nawet na lekcjach języka polskiego.

Przeznaczenie 2 godzin dla jednej klasy w ciągu roku szkolnego na lekcje biblioteczne nie powinno kolidować z realizacją części programu języka polskiego dla danej klasy. O zaletach takiego rozwiązania pisze również Bożena Krawczykowska, chociaż nie podaje powodów, dla których nie można tego przyjąć jako zasady⁴.

Korzyści wynikające z wprowadzenia zmian w programie:

1. Cele ogólne zawarte w programie i tak będą realizowane, bo realizuje się je w całokształcie pracy biblioteki szkolnej.

2. Nie przeciąży się uczniów już i tak nadmiernie obciążonych wymaganiami programu nauczania.

3. Ureguluje się sprawę, kiedy należy i można przeprowadzać lekcje biblioteczne.

4. Odpadnie konieczność utrwalania i kontrolowania przekazywanej uczniom wiedzy, bo ich praktyczne umiejętności można będzie obserwować, poprawiać i ulepszać w toku indywidualnej pracy z czytelnikiem.

Wprowadzenie zmian rozwiązałyby także i inne problemy, np. sprawę fachowości kadry bibliotekarskiej, nie zawsze merytorycznie przygotowanej do uczenia dziejów książki czy historii bibliotek: nikt, a tym bardziej uczeń, nie będzie kwestionował fachowości w przekazywaniu praktycznych umiejętności.

doćnięcie na str. 13.

⁴ Zob. „Poradnik Bibliotekarza” 1986 nr 5 s. 4.

Głos w sprawie przysposobienia czytelniczego (i nie tylko)

W ostatnich latach wprowadzono szereg istotnych zmian w całym szkolnictwie, a tym samym w dziedzinie bibliotek szkolnych. Nowe zarządzenie Ministerstwa Oświaty i Wychowania z r. 1983 odnośnie bibliotek szkolnych, wprowadzenie programu przysposobienia czytelniczego w szkołach podstawowych, długie debaty nad takim programem dla szkół ponadpodstawowych, który obowiązuje (?) od 1 września 1986 r. W bieżącym roku szkolnym wszedł w życie nowy program nauczania: przedmioty uzupełniające i praktyki uczniowskie.

Jaka na tle tego wszystkiego jest sytuacja biblioteki szkolnej? We wszystkich publikacjach, w środkach masowego przekazu, na radach pedagogicznych nieustannie podkreśla się jej rosnącą rolę oraz fakt, że ma ona być pracownią interdyscyplinarną w szkole. Jej warsztat informacyjno-bibliograficzny ma służyć pomocą zarówno uczniom, jak i nauczycielom. Więcej, mówi się nawet o współpracy z rodzicami, a więc o wyjściu poza obręb szkoły. W pracy biblioteki decydującą rolę zaczynają odgrywać funkcje pedagogiczne.

Wszystko to jest bardzo piękne, ale niestety są już pierwsze rysy. W „Poradniku Bibliotekarza” (nr 4 z r. 1986 — Co dalej z przysposobieniem czytelniczym) opublikowano uwagę zespołu samokształceniowego nauczycieli — bibliotekarzy z Wrocławia na temat przysposobienia w szkołach podstawowych. Bibliotekarze wskazali podstawowe (i ciągle) nieodstatki znacznej większości bibliotek szkolnych: ciasnota, brak czytelników, zbyt mała ilość etatów (sztywne trzymanie się przepisów, które uzależniają etat bibliotekarski od liczby uczniów danej szkoły), brak pomocy naukowych i przeciążenie pracą. Do tego doszły uwagi pod adresem samego programu.

Sytuacja w szkołach ponadpodstawowych jest zupełnie podobna. Warunki lokalowe pozostawiają wiele do życzenia. Ilość etatów (według przepisów) — taka sama jak w szkole podstawowej. Pomocy naukowych brak. Pracy za to nie brakuje. Konstrukcja samego programu jest właściwa. Program zawiera wszystkie najważniejsze zagadnienia z dziedziny bibliote-

karstwa, bibliografii i informacji naukowej. A każdy bibliotekarz wie, że najważniejsze będzie wyrobienie w uczniach tych umiejętności praktycznych, które niezbędne są każdemu czytelnikowi w każdej bibliotece:

— umiejętności szukania w katalogach — a więc ich rodzaje, budowa, zasady poszukiwań;

— umiejętności poszukiwań bibliograficznych — tym samym znajomość rodzajów, układów, tytułów głównych bibliografii;

— umiejętności sporządzania bibliografii (zestawień bibliograficznych) — znajomość zasad opisu bibliograficznego;

— umiejętności poszukiwania i gromadzenia materiałów na dany temat z wykorzystaniem poznanych źródeł i narzędzi informacji.

Taki jest według mnie główny cel tych zajęć. Aby jednak można było zrealizować te zamierzenia, muszą być spełnione następujące warunki:

● szkoły podstawowe muszą dobrze realizować swój program przysposobienia czytelniczego, tak aby cała młodzież trafiająca do szkół średnich miała w miarę jednakowe podstawy wiedzy czytelniczej;

● biblioteki szkół ponadpodstawowych muszą mieć zapewnioną bazę (lokal, właściwych pracowników, środki finansowe, pomoce naukowe, możliwości zakupu książek itp.);

● właściwe podejście ze strony dyrekcji szkoły i całego grona nauczycielskiego — nie sztuką jest wymagać czy wytykać braki i błędy, nie można zapominać, że często bibliotekarz jest jeden, nauczycieli 20–40, a uczniów kilkuset; bez dobrze zorganizowanej współpracy i wzajemnej pomocy bibliotekarz nie zdziała wiele.

Program obowiązuje od obecnego roku szkolnego. Czy wszystkie szkoły przystąpiły do jego realizacji? Czy we wszystkich szkołach zajęcia biblioteczne zostały uwzględnione w planie godzin? Ze swojej praktyki wiem, że niestety nie. A przecież nie trzeba wcale w tygodniowym planie zajęć szukać dnia i godziny na to, by

wpisać: przysposobienie czytelnicze. Można to zorganizować zupełnie inaczej. Średnio na każdą klasę wypadają 3 godziny zajęć; gdyby tak poświęcić na nie 1 godz. w ramach języka polskiego i 1 godz. w ramach lekcji wychowawczej, to już byłoby bardzo dużo. Wystarczyłoby jeszcze zorganizować lepiej sprawę zastępstw za nauczycieli nieobecnych i na pewno bibliotekarz miałby znacznie ułatwione zadanie. Bibliotekarz nie może za każdą lekcją, którą chce przeprowadzić (w każdej klasie), chodzić, prosić, tłumaczyć: po co i dlaczego. Z drugiej strony nie może też dowiadywać się o tym, że będzie miał zajęcia, 5 minut przed dzwoniem. Jest to lekceważenie i jego osoby, i jego pracy.

Dlatego zanim dojdzie do krytycznej oceny programu, powinny być załatwione sprawy organizacyjne, o które tyle rzeczy nam się rozбивa. Nie można spodziewać się, że zrobi to sam bibliotekarz. W szkołach są dyrekcje i liczne grona nauczycieli. Czy nie byłoby celowe, aby na szkoleniowym posiedzeniu Rady Pedagogicznej bibliotekarz wyjaśnił wszystkim nauczycielom, o co chodzi w programie przysposobienia czytelniczego, czemu ono ma służyć, co da uczniom i jakiej pomocy oczekują bibliotekarze właśnie od nauczycieli? Są to sprawy oczywiste, ale może właśnie dlatego trzeba o nich przypominać.

Jeszcze inne rzeczy budzą duży niepokój. W „Poradniku Bibliotekarza” (nr 6 z r. 1986) zostało przedstawione *Pierwsze rozliczenie* odnośnie wniosków zawartych w dokumencie *Stanu i kierunki rozwoju bibliotek w Polsce* ze znamienym zastrzeżeniem, że żaden wniosek nie został zrealizowany w ustalonym terminie. Niestety nie daje to powodów do optymizmu. Ministerstwa Oświaty i Wychowania dotyczy 5 punktów, lecz tylko o jednym z nich można powiedzieć, że go zrealizowano (o statystyce bibliotecznej). Najbardziej niepokoi punkt mówiący o problemach kadrowych i finansowych.

Weźmy pod uwagę finanse — temat przykry albo nawet tabu, nie tylko w szkolnictwie. Sytuacja pogarsza się od kilku lat. Przed dwu laty odmówiono mi pieniędzy na zakup książek na przełomie listopada i grudnia. W roku 1985 brakło ich już od września. W minionym roku praktycznie od maja nie miałam możliwości dokonywania zakupów. Co właściwie dzieje się z budżetem szkolnym? Najkrócej rzecz biorąc — NIC. To znaczy: jaki był, taki jest od lat, podczas gdy wszystkie ceny idą w górę. Wiem, że w naszej miejscowości nie jestem wyjątkiem, w innych szkołach mają podobne problemy. Ba, nawet biblioteka pedago-

giczna boryka się z tymi samymi kłopotami. Wyjątek stanowią różne szkoły zawodowe (np. górnicze, mechaniczne), w których biblioteki mogą kupować książki przez okragły rok. Tylko pozazdrościć! Czy naprawdę nie ma możliwości przyznania bibliotekom szkolnym konkretnych budżetów na zakup książek? Dlaczego musimy postępować według zasady, że gdy są pieniądze, trzeba kupować co się da i ile się da, bo następnym razem można ich już nie otrzymać? W takiej sytuacji cała polityka biblioteczna, plany zakupów są nic nie warte, a nawet zbędne. Tymczasem w „Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Oświaty i Wychowania” (nr 5 z r. 1983) czytamy:

Wysokość kwoty przeznaczonej na potrzeby biblioteki należy ustalać na początku roku budżetowego, co pozwoli właściwie planować zakupy zbiorów.

Jak widać tak jest tylko w teorii.

Podobnie rzecz ma się z prenumeratą czasopism — trzeba się ograniczać do minimum. Oczywiście, że można zamówić do biblioteki szkolnej tylko i wyłącznie czasopisma oświatowe i metodyczne dla nauczycieli, ale czy w tym rzecz. Jak może funkcjonować czytelnia bez prasy, bez czasopisma? A co z warszatem informacyjno-bibliograficznym biblioteki? Jakaż w tej sytuacji rola biblioteki jako pracowni interdyscyplinarnej? Gdzie miejsce dla systemu informacji naukowej, którego najmniejszym i najliczniejszym ogniwem są biblioteki szkolne?

Może nie wszędzie jest tak źle, ale nie czekajmy aż problem ten stanie się powszechny. Resort oświaty musi zastanowić się nie tylko nad normami zatrudnienia i wynagrodzenia pracowników bibliotek szkolnych, ale i nad tym, w jaki sposób zapewnić bibliotece możliwości wywiązywania się z zadań, które wymienia wspomniany już wcześniej „Dziennik Urzędowy”:

Biblioteka szkolna służy realizacji zadań dydaktyczno-wychowawczych szkoły oraz wspiera doskonalenie zawodowe nauczycieli. Jest interdyscyplinarną pracownią szkoły, uczestniczy w przygotowaniu uczniów do samokształcenia i edukacji ustawicznej [...] Biblioteka szkolna jest ogniwem ogólnokrajowej sieci bibliotecznej i systemu biblioteczno-informacyjnego resortu oświaty i wychowania. Pełni rolę ośrodka informacji w szkole dla uczniów, nauczycieli i rodziców.

Nie dopuścimy do tego, żeby słowa te pozostały jedynie na papierze. Zapewnijmy bibliotece szkolnej przynajmniej skromne środki na jej działalność. Nikt nie żąda „złotych gór”, ale też „z pustego i Salomon nie naleje” — trzeba o tym pamiętać nawet przy bibliotekach szkolnych.

GRAŻYNA SZPULAK

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich 1917 – 1987

fakty • wydarzenia • iluzje

JULIUSZ WASILEWSKI

1958

31 III — Zebranie organizacyjne Komisji Statystyki (przewodnicząca — Maria Czarnowska), która czynnie włączyła się do prac międzynarodowych.

28 IV — w wyniku dyskusji w okręgach oraz spotkań prezydiów ZG SBP i ZG ZNP powołano Komitet Organizacyjny Sekcji Bibliotekarskiej przy ZG i zarządach terenowych ZNP. Komitet zorganizował (23 VI) ogólnokrajowy zjazd bibliotekarzy-członków ZNP, podczas którego wybrano zarząd Sekcji pod przewodnictwem Stefana Kotarskiego.

W maju z okazji Dni Oświaty, Książki i Prasy SBP przeszło do przewodniczących prezydiów wojewódzkich rad narodowych memoriał zwracający uwagę na potrzeby bibliotek, szczególnie na ich warunki lokalowe, uzupełnianie zbiorów, fachową obsadę.

6 V — Zebranie organizacyjne Sekcji Bibliotek Związkowych (przewodnicząca Zinaida Jankun).

7 VI — Ministerstwie Kultury i Sztuki złożono wnioski o pośmiertne odznaczenie Józefa Grycza, Edwarda Kuntzego, Adama Łysakowskiego, Jana Muszkowskiego, Heleny Radlińskiej Krzyżem Komandorskim. Wnioski zostały załatwione odmownie.

5 IX — wbrew wcześniejszym zapewnieniom i mimo protestów SBP w MKiS połączono pod jednym zarządem biblioteki i domy kultury, tworząc wspólny Departament Pracy Kulturalno-Oświatowej i Bibliotek. Prezydium na spotkaniu (3 X) z przedstawicielami resortu wyraziło głębokie niezadowolenie środowiska z powodu tej decyzji, oświadczyło, że likwidacja samodzielnego Departamentu Bibliotek jest traktowana jako przejaw rezygnacji resortu z oddziaływania na politykę biblioteczną w szerszej skali.

11 X — Zarząd Główny SBP podczas posiedzenia poświęconego zarządzaniu bibliotekami (z udziałem wiceministra kultury i sztuki, przedstawicieli KC PZPR, resortów oświaty i szkolnictwa wyższego, komisji sejmowych, prasy) podjął uchwałę domagającą się przywrócenia w MKiS samodzielnej jednostki bibliotecznego podległej bezpośrednio ministrowi oraz utwo-

żenia organu, który skupiałby najwybitniejszych przedstawicieli bibliotek wszystkich typów i miał prawo wysuwać zasadnicze wnioski w zakresie prowadzenia jednolitej polityki bibliotecznego w całym kraju. Przyjmując propozycję utworzenia tego organu przy ministrze kultury i sztuki, Zarząd Główny traktował to jako jedyną realną w istniejących warunkach formę przejściową do utworzenia w przyszłości ponadresortowego organu zarządzającego ogólnokrajową siecią biblioteczną i kształtującego politykę biblioteczną państwa. Wynikiem uchwały i późniejszych zabiegów było powołanie przy Radzie Kultury i Sztuki Sekcji Bibliotek i Czytelnictwa. Prezydium współpracowało z MKiS przy utworzeniu Sekcji. Kandydatów na członków Sekcji uzgodniono z SBP. Sprawa przywrócenia Departamentu Bibliotek pozostała bez odzewu, z czasem zmieniono jedynie nazwę nowego departamentu, stawiając w niej biblioteki na pierwszym miejscu.

28 X — zarządzenie ministra kultury i sztuki w sprawie zasad kwalifikowania na stanowiska służbowe oraz ustalania uposażeń pracowników służby bibliotecznego przewidywało udział przedstawicieli SBP w powiatowych i wojewódzkich komisjach kwalifikacyjnych.

7–9 XI w zorganizowanej przez SBP i NOT w porozumieniu z Radą ds. Techniki i przy współpracy MKiS oraz Centralnego Instytutu Dokumentacji Naukowo-Technicznej krajowej naradzie bibliotekarzy bibliotek fachowych i dokumentalistów wzięło udział ponad 500 uczestników. Narada odbyła się pod patronatem wicepremiera Piotra Jaroszewicza. Przewodniczył Edward Assbury. Po raz pierwszy w obecności władz i najwybitniejszych przedstawicieli świata nauki i techniki wykazano doniosłą rolę i znaczenie służby bibliotecznego i dokumentacyjnej jako podstawowego elementu postępu technicznego. We wnioskach wskazano m.in. na konieczność nowelizacji uchwały Prezydium Rządu (z r. 1953) w sprawie rozwoju sieci bibliotek fachowych oraz potrzebę powiązania bibliotek fachowych w sieci resortowe i utrzymywania na szczeblu ministerstw komórek organizacyjnych ds. bibliotek. SBP powołało zespół (pod przewodnictwem E.Assburego), który przygotował 6 kolejnych redakcji projektu no-

welacji wymienionej uchwały, ale napotykał ciążę trudności w uzgodnieniu go z Centralnym Instytutem Dokumentacji Naukowo-Technicznej.

28—29 XI — SBP wspólnie z Biblioteką Jagiellońską i Biblioteką Narodową zorganizowało w Krakowie sesję naukową z okazji 50 rocznicy śmierci Karola Estreichera. Rocznicą była także impulsem do różnego rodzaju przedsięwzięć w okręgach SBP.

Prezydium współdziałając z sekcjami i referatami brało udział w opracowywaniu i opiniowaniu różnego rodzaju aktów prawnych. M.in. w związku z przygotowaniem przez Sejm ustawy o emeryturach i rentach wystąpiono do Komisji Sejmowych Oświaty i Nauki oraz Kultury i Sztuki z wnioskiem o wprowadzenie do ustawy przepisów umożliwiających wykwalifikowanym bibliotekarzom kontynuowanie pracy zawodowej mimo przekroczenia wieku emerytalnego. Wniosku nie uwzględniono. Wielu cennych pracowników musiało odejść z bibliotek. Referat Racjonalizacji Pracy Bibliotecznej wspólnie ze Związkiem Zawodowym Pracowników Kultury i Sztuki opracował projekt norm odzieży ochronnej dla pracowników bibliotek. Opracowano także i złożono w MKiS projekt stawek wynagrodzeń za prace zleczone w bibliotekach.

Współpraca międzynarodowa

Na 24 sesji IFLA w Madrycie SBP reprezentowała Helena Hleb-Koszańska. Nawiązano współpracę z Federacją Związków Bibliotekarzy Jugosławii, nastąpiła dwutygodniowa wymiana kilkuosobowych delegacji. Nawiązano kontakty z bibliotekarzami USA.

W okręgach od października wprowadzono eksperymentalnie koleżeńskie kolportaż wydawnictw SBP. Przy Zarządzie Okręgu w Łodzi utworzono Klub Łódzkiej Bibliofilów. Zanikła działalność okręgu w Opolu, nie włączyła się do życia organizacji Okręg we Wrocławiu. Zarząd Okręgu w Krakowie wydaje własny biuletyn.

Sprawy wydawnicze — z funkcji redaktora naczelnego „Bibliotekarza” zrezygnował Czesław Kozioł. Na stanowisko to powołano Jadwigę Czarnecką. Nakłady czasopism: „Bibliotekarz” — 6900 egz. (ok. 30% nakładu rozprowadzane jako gratyisy dla członków SBP), „Poradnik Bibliotekarza” — 12 000 egz., „Przegląd Biblioteczny” — 1500 egz. (realny zbył ok. 65% nakładu).

Publikacje: Bibliotekarstwo powszechne. Praca zbiorowa pod red. nac. Ewy Pawlikowskiej. T.2: *Księgozbiór biblioteczny* (5100 egz.), T.3: *Książka i jej funkcja społeczna* (5100 egz.); H.Falkowska: *Klasyfikacja i katalog rzeczowy* (18 100 egz.); J.

Filipkowska-Szemplińska, Z. *Rodziewicz: Poradnik bibliotekarza gromadzkiego* (5100 egz.); I.Jurewicz: *Technika udostępniania księgozbioru w bibliotece szkolnej* (18 100 egz.); *Kto miłuje książki. Antologia tekstów o książce*. Zebrał i opr. M.Poznański (8200 egz.); *Metodyka pracy z czytelnikiem*. Praca zbiorowa pod red. nac. F. Poplawskiego (5100 egz.); K.Świerkowski: *Zarys wiedzy o książce dla bibliotekarza*. Wyd. 2 (8100 egz.); E.Terlecki: *owady — szkodniki książek i ich wrogowie* (1000 egz.); S.Wortman: *Baśń w literaturze i w życiu dziecka* (18 100 egz.); *Wybór przepisów prawnych dotyczących publicznych bibliotek powszechnych*. Wybór, układ i wstęp A.Jałosiniński (2130 egz.); *Literatura piękna 1956. Adnotowany rocznik bibliograficzny* (5100 egz.); *Literatura piękna 1957* (3100 egz.); *Literatura piękna dla dzieci i młodzieży 1956* (18 100 egz.), 1957 (19 150 egz.); „Informator Bibliotekarza i Księgarza” 1959 (15 200 egz.).

1959

W ogólnopolskim Komitecie Obchodu „Dni Oświaty, Książki i Prasy” SBP reprezentuje Bogdan Horodyski.

SBP brało czynny udział w pracach nad przygotowywanym przez MKiS projektem pragmatyki zawodowej dla pracowników kulturalno-oświatowych, który do czasu opracowania pragmatyki ogólnobibliotekarskiej miał również objąć pracowników bibliotek publicznych.

Sekcja Bibliotek Szkolnych i Pedagogicznych wspólnie z ZNP przygotowała memoriał do ministra oświaty w sprawie poprawy warunków bytowych bibliotekarzy podległych temu resortowi. Sekcja przyczyniła się do wprowadzenia do programów nauczania w liceach pedagogicznych i w studiach nauczycielskich „Elementów wiedzy o książce i bibliotekarstwie”.

Komisja Bibliograficzna Narodowa opracowała przy pomocy finansowej Komitetu do Spraw UNESCO bibliografię krajową o Polsce. Praca objęła piśmiennictwo polskie i obcojęzyczne. Obok tytułów oryginalnych zamieszczono ich przekład na język francuski, większość pozycji zaopatrzone w zwężone adnotacje francuskie. Pracę przekazano MSZ. Wydania bibliografii podjęło się PWN.

21 IV — podczas inauguracyjnego zebrania 34-osobowej Sekcji Bibliotek i Czytelnictwa przy Radzie Kultury i Sztuki na przewodniczącego Sekcji wybrano przewodniczącą SBP B. Horodyskiego. Jednym z wiceprzewodniczących został I wiceprezes SBP E.Assbury. Do głównych zadań sekcji zaliczono m.in. opiniowanie i wnioskowanie w sprawach ujednoczenia polityki bibliotecznej, inicjowanie i opra-

cowywanie norm prawnych w zakresie bibliotekarstwa, podjęcie prac nad ustawą o bibliotekach. Powołano 8 grup roboczych.

20 V — plenum ZG witając z radością podjętą przez rząd i partię realizację hasła „Polska krajem ludzi kształcących się” uchwaliło apel o uwzględnienie w budownictwie obiektów oświatowych odpowiednich pomieszczeń dla bibliotek („1000 bibliotek na 1000-lecie”). Silnie zaakcentowano sprawę budowy siedziby dla Biblioteki Narodowej.

1 VI — przygotowany przez Sekcję Bibliotek Fachowych projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie organizacji i prowadzenia działalności informacyjnej złożono w Radzie ds. Techniki (na początku 1960 r. Zespół ds. Organizacji Zarządzania URM opracował swój projekt, który uzyskał krytyczną opinię SBP).

17—27 VIII — z udziałem 50 osób (spośród 90 wytypowanych przez okręgi SBP) odbyło się w POKKB w Jarocinie zorganizowane przez SBP pierwsze wakacyjne seminarium bibliotekarskie na temat współpracy bibliotek różnych typów.

Bogdan Horodyski — przewodniczący SBP w l. 1957—1965

Współpraca międzynarodowa — z udziałem ponad 80 osób z 24 krajów i 31-osobowej delegacji polskiej odbyła się w Warsza-

wie (14—17 IX) 25 sesja IFLA. Jej otwarciem (w sali lustrzanej Pałacu Staszica) dokonał minister kultury i sztuki Tadeusz Galiński. Przewodniczący IFLA, Gustaw Hofmann, wyraził zadowolenie, że gospodarzem jubileuszowej sesji jest jeden z „najstarszych i najaktywniejszych członków Federacji”. Obrady toczyły się w 13 sekcjach problemowych. Na wiceprzewodniczącą IFLA na lata 1959—1964 jednogłośnie została wybrana Helena Więckowska. Z inicjatywy B. Horodyskiego zapoczątkowano spotkania reprezentantów krajów socjalistycznych biorących udział w pracach IFLA. Spotkania te jako tzw. narady koordynacyjne weszły na stałe do kalendarza spotkań bibliotekarzy z krajów socjalistycznych. Biurem Organizacyjnym Sesji kierowała Ewa Pawlikowska.

Na wniosek Prezydium ZG SBP pięciu bibliotekarzy polskich wyjechało na stypendia (1—4-miesięczne) do Francji, NRD, Anglii, ZSRR. Na kurs bibliotekarski do Birmingham (31 VIII—12 IX) SBP wydelegowało 5 osób.

Zarząd Okręgu w Szczecinie zorganizował Zjazd Bibliotekarzy Szczecina i Koszalina, prowadził centralny katalog czasopism większych bibliotek szczebińskich, wspólnie z WiMBP wydawał „Biuletyn Bibliotekarzy Pomorza Zachodniego”. Staniem Zarządu Okręgu SBP i WiMBP w Koszalinie wydano publikację *Czytelnie i biblioteki w województwie koszalińskim*. Po wyborach nowego Zarządu przełamano kryzys w okręgu opolskim. Z inicjatywy Prezydium poszczególne okręgi nawiązały kontakty z zespołami poselskimi i przedstawiły im wnioski dotyczące bibliotek. Małą aktywność wykazują okręgi Łódź-województwo i Warszawa-województwo. Nie włączają się do życia SBP bibliotekarze z Wrocławia.

Sprawy organizacyjne. Na miejsce T. Błachowiaka dokooptowano do Prezydium Stanisława Maszaltera. Przewodnictwo Sekcji Bibliotek Powszechnych powierzono Janinie Błażewicz. Zanikła działalność Sekcji Bibliotek Zakładowych, zahamowaniu uległa działalność Referatu Szkolenia. Ze względów finansowych skasowano etat instruktora terenowego, powołano Referat ds. Okręgów (pod przewodnictwem E. Pawlikowskiej), który opracował schemat sprawozdania okręgu. Podjęto starania o reaktywowanie przy SBP składnicy druków i pomocy bibliotecznych.

Sprawy wydawnicze — z okazji 10-lecia „Poradnika Bibliotekarza” w Pałacu Staszica w Warszawie odbyło się uroczyste spotkanie redakcji, współpracowników i czytelników pisma. Minister kultury i sztuki skierował do redakcji podziękowania, wręczono nagrody pieniężne i dyplomy. Kolportaż organizacyjny publikacji

SBP działa we wszystkich okręgach. Nakłady czasopism: „Przegląd Biblioteczny” — 1300 egz. (realny zbyt ok. 70%), „Bibliotekarz” — 7500 egz. (ok. 40% gratisy), „Poradnik Bibliotekarza” — 14 000 egz. SBP zostało zmuszone do przekazania kolportażu czasopism do „RUCH”-u.

Publikacje- P. Bańkowski: *Biblioteka Publiczna Zaluskich i jej twórcy* (200 egz. numerowanych na papierze czerpanym); E. Białkowska: *Gromadzenie księgozbioru w bibliotece szkolnej* (19 150 egz.); *Bibliotekarstwo powszechne*. Praca zbiorowa pod red. nac. E. Pawlikowskiej. T.4: *Historia książki i bibliotek oraz ich stan obecny w Polsce* (5100 egz.); J. Grycz, A. Gryczowa: *Historia książki i bibliotek w zarysie* (1300 egz.); *Książki dla bibliotek. Katalog*. Pod red. W. Dąbrowskiej. T.1: *Literatura piękna* (10 200 egz.); T.2: *Literatura dla dzieci i młodzieży* (10 200 egz.); J. Kulpa, K. Ciesielska: *Wiadomości o książce w szkole podstawowej* (19 500 egz.); S.T. Wisłocka: *Przewodnik bibliotekarza szkolnego* (5100 egz.); *Z doświadczeń bibliotek szkolnych i pedagogicznych*. R.1: 1959. Praca zbiorowa pod red. J. Popławskiej (10 200 egz.); „Informator Bibliotekarza i Księgarza” 1960 (12 200 egz.).

1960

16 I — na posiedzeniu plenarnym ZG podjęto apel do bibliotekarzy całego świata przeciwko odradzaniu się faszyzmu oraz uchwałę wzywającą do przyspieszenia wydania rozporządzeń wykonawczych dotyczących spraw bibliotecznych do ustawy o szkołach wyższych. Mimo nacisków MKiS potwierdzono celowość bezpłatnego dostarczania członkom SBP czasopism bibliotekarskich („Bibliotekarz” lub „Poradnik Bibliotekarza”), postanowiono wystąpić do ministra kultury i sztuki z wnioskiem o zwrócenie uwagi na konieczność mianowania na stanowiska kierownicze w bibliotekach osób z pełnymi kwalifikacjami bibliotekarskimi. Kolejny raz wystąpiono o przyznanie Bibliotece Narodowej i Jagiellońskiej prawa zakupu polo-

ników wg cen wywoławczych podanych w katalogach aukcji antykwarycznych (sprawa została uregulowana pismem okólnym ministra kultury i sztuki z 19 marca)

29 II — zorganizowane z inicjatywy ZG SBP zebranie przedstawicieli Sekcji Bibliotek Naukowych SBP, Sekcji Bibliotekarskiej ZNP oraz Komisji Bibliotecznej Sekcji Szkół Wyższych i Instytutów Naukowych ZNP. Powołano wspólny zespół do koordynowania działalności bibliotek naukowych.

Zakończona w kwietniu kadencja 1957—1960 stanowiła okres rozwoju i wzrostu aktywności organizacji, umocnienia jej roli i znaczenia jako reprezentanta całego bibliotekarstwa polskiego, rozszerzenia zasięgu oddziaływania. Wzrosło znaczenie SBP na forum międzynarodowym, poważnie rozwinęła się działalność wydawnicza. W kadencji wydano 32 książki o łącznej objętości 396 ark. wyd. i w łącznym nakładzie 328 030 egz. Pod względem objętości w arkuszach i wysokości nakładów osiągnięto wyniki o 100-125% wyższe niż w kadencji poprzedniej. Większość okręgów rozwinęła aktywność. Pod koniec kadencji SBP zrzeszało 5710 członków (w ciągu 3 lat nastąpił wzrost liczebności o 27%). Najliczniejsze okręgi: Warszawa-miasto — 517 członków, Katowice — 486, Kraków — 432, Gdańsk — 396, Białystok — 372, Warszawa - woj. — 350, Koszalin — 314, Kielce — 309, Łódź-miasto — 302, Bydgoszcz — 297.

9—10 IV — z udziałem 146 delegatów i licznych gości odbył się w Olsztynie ogólnokrajowy zjazd delegatów SBP. Przewodniczył Aleksander Birkenmajer. H. Więckowska wygłosiła referat na temat współpracy bibliotek. Zjazd zaakceptował dotychczasowy kierunek działań ZG, dążący do ujednoczenia polityki bibliotecznej w kraju i do konsolidacji zawodu bibliotekarskiego.

NAGRODA NAUKOWA IM. A. ŁYSAKOWSKIEGO

Zarząd Główny Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich ogłasza kolejną edycję rocznej Nagrody Naukowej im. Adama Łysakowskiego. Nagroda — w postaci Medalu im. Adama Łysakowskiego oraz dyplomu — przyznawana jest raz w roku za prace szczególnie przydatne dla teorii i praktyki bibliotekarstwa i informacji naukowej.

Podstawą do ubiegania się o nagrodę może być ukończenie badań z zakresu bibliotekarstwa i informacji naukowej udokumentowane w postaci publikacji (w uzasadnionych przypadkach maszynopisu), sprawozdania, raportu, projektu lub patentu. Nagroda za prace zakończone w r. 1986 przyznana będzie przez Zarząd Główny SBP.

Propozycje do nagrody wraz z uzasadnieniem wniosku i informacją o autorze należy składać w Biurze Zarządu Głównego SBP (00-953 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7) w terminie do 30 czerwca 1987 r.

Raport badań z poczytności wybranych książek dla dzieci

MAŁGORZATA GRODZICKA

W styczniu i lutym 1986 r. w niektórych bibliotekach publicznych województwa kieleckiego przeprowadzono z okazji 65-lecia „Naszej Księgarni” badania poczytności wybranych tytułów wydanych przez tę oficynę. Celem badań było ogólne zorientowanie się, czy wybrane tytuły wydane w latach 1983—1985 są atrakcyjne i chętnie czytane, co przyciąga młodego czytelnika, dlaczego sięga on po daną książkę, jakie rodzaje książek czyta najchętniej, a także czy opinie krytyków zgodne są z opiniami dzieci.

Na liście książek, uzgodnionej z „Naszą Księgarnią”, znalazły się następujące:

L.Borski	Czarna pamiętka, czyli zdrady dziewczyn
K.Bułyuczow	Milion przygód
G.Bürger	Przygody Münchhausena
J.Dziarnowska	Gdy inni dziećmi są
P.Grabowski	Dziennik majtka kajakowego
P.Korda	Słonięta, małpięta, uczucia i plusz
J.Nawrot	A w Patafii niebardzo
Z.Nienacki	Pan Samochodzik i człowiek z UFO
J.Przymanowski	Odsiecz Europy
M.Tomaszewska	O nieszcześliwej księżniczce Irribindzi, dzielnicy Czoro-Moro i Peterze Piracie

Przy wyborze jako kryteria przyjęto, że będą to:

- książki wydane po raz pierwszy,
- książki recenzowane przez krytyków,
- książki nagrodzone.

Z podanych 10 tytułów 9 recenzowano w „Nowych Książkach”. Większość stanowią pierwsze wydania. Książka *Gdy inni dziećmi są* została zamieszczona specjalnie, dla sprawdzenia jej poczytności w 25 lat po pierwszym wydaniu. Do badania zastosowano ankietę jako technikę, która zapewnia przede wszystkim anonimowość wypowiedzi, pozwala na obiektywizm i na pewne uogólnienia.

Bibliotekarze prowadzący badania mieli za zadanie nie tylko odbierać wypełnione ankiety, ale także rozmawiać z dziećmi i

obserwować ich reakcje. Uzupelnienie zebranych w ten sposób informacji stanowiły dane z kart książki. Ponieważ poszczególne tytuły dopływały do biblioteki w różnym czasie, notowano datę wpływu oraz ilość wypożyczeń. Materiał ten nie dawał podstawy do szerszych uogólnień, liczone się bowiem z tym, że ilość wypożyczeń nie jest równoznaczna z oceną książki. Zależy ona od innych czynników (liczby czytelników, środowiska), a także od tego, czy dana pozycja jest lekturą szkolną. Materiał uzyskany z obserwacji oraz z kart książek traktowano jako ilustrację pewnych charakterystycznych zjawisk i uzupełnienie informacji o danej książce.

Ankieta składała się z dwóch części: szczegółowej, która dotyczyła danego tytułu, oraz ogólnej odwołującej się do zainteresowań i dorobku czytelniczego dziecka. Badano relacje zachodzące między czytelnikami a książką. Ankiety były anonimowe, proszono tylko o podanie informacji o wieku i płci.

A oto pytania ankiety:

— co sądzisz o przeczytanej książce (uzasadnij odpowiedź);

— czy chciałbyś przeczytać tę książkę drugi raz (tak—nie);

— czy poleciłbyś ją swojemu koleźce, koleżance (tak—nie);

— gdybyś mógł porozmawiać z autorem, co chciałbyś mu powiedzieć, o co zapytać, co zaproponować, a może masz inne uwagi;

— co skłania cię do wyboru określonej książki (znany ci autor, tematyka książki, kolorowe ilustracje, duża wyraźna czcionka, ładna okładka, informacja o książce podana na okładce);

— z podanych poniżej fragmentów kilku książek wydanych ostatnio przez „Naszą Księgarnię” wybierz i podkreśl tę, którą chciałbyś w pierwszym rządzie przeczytać (zamieszczono fragmenty książek: Tomaszewskiej, Kordy, Nienackiego, Borskiego, Bułyuczowa);

— gdybyś był dyrektorem wydawnictwa, jakie książki byś wydawał (fantastyczne, o miłości, przygodowe, kryminalne);

— która z dotychczas przeczytanych książek zrobiła na tobie największe wrażenie.

Do badań wybrano 10 placówek: 8 bibliotek dla dzieci i młodzieży (2 w mieście wojewódzkim, 2 w mieście powyżej 50 tys. mieszkańców, 3 w miastogminach, 1

w gminie) oraz 2 biblioteki gminne. W wyborze bibliotek chodziło o maksymalne zróżnicowanie potencjalnych respondentów.

Zebrano 369 ankiet, w tym 225 (61%) z miast. Wynika to nie tylko z największej liczby czytelników w bibliotekach miejskich, lecz przede wszystkim z ilości posiadanych przez nie tytułów. Najmłodszymi respondentami były dzieci 9-letnie. 29% ankiet pochodziło od dziewcząt w wieku 13—15 lat.

Można stwierdzić, że wybrane tytuły w większości podobały się czytelnikom.

Np. książka Nienackiego *Pan Samochodzik i człowiek z UFO* uzyskała 95 odpowiedzi, wszystkie pozytywne. Recenzentka tej książki, Ewa Nowacka, miała bardzo dużo zastrzeżeń do jej treści, m.in. dotyczących sporej dozy nieprawdopodobieństwa, mistycyzmu. Dzieci natomiast pisały: „książka jest wspaniała... nadaje się na długie zimowe wieczory, gdyż podczas jej czytania nudne chwile zamieniają się we wspaniałe przeżycia” (dziewczynka lat 14); „książka jest wspaniała! Są tak wspaniałe przygody, że aż dech zapiera” (dziewczynka lat 15). Z wypowiedzi dzieci wynika, że chcieliby, aby było więcej takich książek, aby pan Nienacki pisał dalej i jeszcze więcej. Cpinie te mogą wydać się dorosłemu infantylne, ale trzeba zdać sobie sprawę z sytuacji młodego czytelnika — ciągle brakuje książek napisanych dobrze, trzymających w napięciu, poruszających aktualne problemy, książek które dawałyby choć minimum rozrywki.

Teśknoty młodego czytelnika najlepiej obrazuje wypowiedź 15-letniego chłopca: „chciałbym, aby wszyscy doskonale pisarze zbrali się i napisali wspólnie jakąś piękną książkę”.

Z pozostałych książek szczególnie podobała się *A w Patafii niebardzo* Nawrota, która nie przypadła do gustu tylko czytelnikom nieprzygotowanym do trudniejszej lektury. 14-letni chłopiec napisał: „książka niebardzo mi się podobała, mojemu tacie też nie. Taka uduziwniona”. Inni czytelnicy nie mieli jednak takich kłopotów i wszyscy czytali ją z przyjemnością. Chłopiec lat 13 stwierdził, że czytelnicy „powinni wyciągnąć odpowiednie wnioski, aby nasz kraj nie stał się Patafią. Autor przemówił do nas dzięki swej wyobraźni”.

Najwięcej negatywnych opinii zebrała książka Tomaszewskiej *O nieszczęśliwej księżniczce* (41%). Dzieci, podobnie jak recenzentka tej książki, Zofia Beszczyńska, stawiały zarzuty, że jest nudna, że nie można jej przeczytać do końca, że zawiera za dużo uduziwnionych nazw. Dziewczynka lat 14 napisała: „czytałam dużo książek M. Tomaszewskiej. Jednak muszę stwierdzić, że tej właśnie książki nie zdołałam doczytać do końca. Denerwowały mnie nazwy imion, nie potrafi-

łam ich zapamiętać, myliły mi się”. Podobnie reagowali czytelnicy *Czarnej pamiątki* Borskiego. Opinie negatywne (30%) wynikały najczęściej z mylącego tytułu — wypożyczano książkę, gdyż spodziewano się historii o miłości. Głównymi zarzutami stawianymi przez dzieci były: nudna, bardzo powolna akcja, chaotyczne sytuacje i wydarzenia. W tym przypadku opinia recenzenta zgodna jest z opinią dzieci.

Druga część ankiety dotyczyła spraw ogólniejszych: przyczyn wyboru danej książki, najbardziej popularnego rodzaju literatury, a także ulubionych książek. Na podstawie tej części ankiety wysnuć można kilka istotnych wniosków — jeden, że konieczne jest informowanie czytelników o autorze i o treści utworu (np. na okładce lub na skrzydełku), gdyż, jak się okazuje, dzieci szczególnie mocno odczuwają pomyłki wynikające ze złego dostosowania cech zewnętrznych książki do jej treści; drugi, że należy zwrócić uwagę na staranny projekt okładki, a także na wielkość czcionki. Wyniki badań wskazują także na możliwość zrezygnowania z kolejnych wznowień książki *Gdy inni dziećmi są* na korzyść bardziej poszukiwanych pozycji.

Lista ulubionych książek nie stanowi niespodzianki, potwierdza obserwacje prowadzone w bibliotekach. Najczęściej są to już klasyczne pozycje literatury dziecięco-młodzieżowej (dzieci wymieniały cykl *Pana Samochodzika* Nienackiego, cykl poznański Musierowicz, książki Siesickiej, Szklarskiego, cykl *Ani* Montgomery).

Badania potwierdziły również konieczność zwrócenia szczególnej uwagi na obieg książek w bibliotekach. Poczytność pewnych tytułów zbyt często wiąże się z modą lub przyzwyczajeniem do określonego typu lektury. Często też niska popularność książki wynika ze złej reklamy. Należałoby zatem wykorzystywać dostępne informacje o książkach i dostosowywać je do wieku oraz zainteresowań czytelników.

CZY KONIECZNE SĄ ZMIANY...

ukończenie ze str. 5

Powyższe spostrzeżenia, uwagi, wnioski stanowią tylko kolejną propozycję, która w toku szerszej dyskusji przyczynić się może do sformułowania konkretnych już zmian w programie przysposobienia czytelniczego i informacyjnego, pozwalających na jego pełną akceptację przez uczniów i stwarzających pełną możliwość jego realizacji przez bibliotekarzy i szkołę jako całość.

Ważniejsze cykle powieściowe (cz. 1)

Literatura polska

Zestawienie obejmuje ważniejsze cykle powieściowe z polskiej literatury pięknej znajdujące się w bibliotekach publicznych. W zestawieniu uwzględniono powojenną produkcję wydawniczą do końca I kwartału 1986 r.

ADAMIECKI WOJCIECH — Zabitem człowieka, — W cztery oczy.

AUDERSKA HALINA — Płasi gościniec, — Babie lato.

BARANOWICZ JAN — Strzały na grobli, — Ucieczka przed cieniem.

BARANOWICZ JAN — Trudna młodość, — Lata we mgle.

BARŁÓG AGNIESZKA — Walkowa pani, — Przystanek Agaty.

BARTELSKI LESŁAW M. — Krwawe skrzydła — Rajski ogród.

BĄDKOWSKI LECH — Młody książę, — Chmury.

BECELA TADEUSZ — Osobliwe lata, — Lata górne i chmurne, — Smak wolności.

BIELICKI MARIAN L. — Gdzie jesteś Małgorzato?, — Małgorzata szuka siebie, — Małgorzaty droga powrotu.

BIENKOWSKA FLORA — Dalekie drogi (cz. 1. Czyściec, cz. 2. Pusta kwiata, cz. 3. Smuga światła).

BODNICKI WŁADYSŁAW — Pustelnia „Pod Trzema Pyskami” (cz. 1. Młodość Matejki, cz. 2. Droga sławy, cz. 3. Straszni ludzie).

BODNICKI WŁADYSŁAW — Z rodu tytanów (cz. 1. Upadły anioł, cz. 2. Między niebem a piekłem, cz. 3. Wyzwolony).

BOGUSZEWSKA HELENA — Siostra z Wisty, — Maria Elzelia.

BOGUSZEWSKA HELENA, KORNACKI JERZY — Polonez (cz. 1. Nous Parisiens, cz. 2. Deutches Heini, cz. 3. Wschód, cz. 4. Święcona kreda).

BOJARSKA TERESA — Czerwone gryfy, — Bogusław i Anna, — Czas samotności.

BONIECKA MARIA — Opowieść o Justynie (cz. 1. Szklane kulki, cz. 2. Domy przy szosie).

BORUŃ KRZYSZTOF, TREPKA ANDRZEJ — Zagubiona przyszłość, — Proxima, — Kosmiczni bracia.

BRANDSTAETTER ROMAN — Jezus z Nazarethu (cz. 1. Czas milczenia, cz. 2. Czas wody żywej, cz. 3. Czas chleba i światła, cz. 4. Pełnia czasu).

BRANDYS KAZIMIERZ — Między wojnami (cz. 1. Samson, cz. 2. Antygona, cz. 3. Troja miasto otwarte, cz. 4. Człowiek nie umiera).

BRATNY ROMAN — Kolumbowie. Rocznik 20 (cz. 1. Śmierć po raz pierwszy, cz. 2. Śmierć po raz drugi, cz. 3. Życie).

BREZA TADEUSZ — Mury Jerucha, — Niebo i ziemia.

BRONIEWSKA JANINA — Dziesięć czerwonych serc, — Maje i listopady, — Tamten brzeg mych lat, — Z notatnika korespondenta wojennego.

BROSZKIEWICZ JERZY — Dziesięć rozdziałów (cz. 1. Długo i szczęśliwie, cz. 2. Nie cudzołóż, nie kradnij).

BRZĘCZKOWSKI JAN — Międzywojnie (cz. 1. Start, cz. 2. Collegium Novum).

BUCZKOWSKI LEOPOLD — Czarny potok, — Dorycki krążganek.

BUNSCH KAROL — Dzikowy skarb, — Ojciec i syn.

BUNSCH KAROL — Imiennik (cz. 1. Śladem pradziada, cz. 2. Miecz i pastor).

BUNSCH KAROL — Olimpias, — Parmenion, — Aleksander.

BUNSCH KAROL — Wawelskie wzgórze, — Wywołańcy, — Przełom.

DACKIEWICZ JADWIGA — Synowie Napoleona (cz. 1. Książę Reichstadtu, cz. 2. Aleksander Walewski).

DĄBROWSKA MARIA — Noce i dnie (cz. 1. Bogumił i Barbara, cz. 2. Wieczne zmartwienie, cz. 3-4 Miłość, cz. 5. Wiatr w oczy).

DOBIĄSZ STANISŁAW — Chłopcy z ferajny Godlaka, — Zostało nas czterech.

DOBRACZYŃSKI JAN — Malżeństwo Anny, — Dzieci Anny

DOBRACZYŃSKI JAN — Najeźdźcy, — A znak nie będzie mu dany.

DOBRACZYŃSKI JAN — Powieści biblijne (cz. 1. Pustynia, cz. 2. Wybrańcy Gwiżdż, cz. 3. Listy Nikodema, cz. 4. Święty miecz).

DOBROWOLSKI STANISŁAW R. — Czerwieńcy (cz. 1. Warszawka karmanioła, cz. 2. Piotr i Anna).

DYBOWSKI JANUSZ — Hold pruski, — Błazen starego króla, — Wieża Czarnej Księżniczki.

FENIKOWSKI FRANCISZEK — Kaper z „Morskiego Psa”, — Baszta trzech Koron, — Smok króla Augusta.

FIEDLER ARKADY — Wyspa Robinsona, — Orinoko.

FILIPOWICZ KORNEL — Nauka o ziemi ojczystej (cz. 1. Księżyc nad Nidą, cz. 2. Błękitny zeszyt, cz. 3. Nowa szkoła).

FILIPOWICZ KORNEŁ — *Niepokój młodego serca* (cz. 1. *Ulica Gołębia*, cz. 2. *Jutro znów wojna*).

FLESZAROWA-MUSKAT STANISŁAWA — *Milionerzy*, — *Kochankowie róży wiatrów*.

FLESZAROWA-MUSKAT STANISŁAWA — *Pozwólcie nam krzyżeć*, — *Przerwa na życie*. — *Wizyta*.

FLESZAROWA-MUSKAT STANISŁAWA — *Tak trzymać!* (cz. 1. *Wiatr od ładu*, cz. 2. *Brzeg*).

FURMAGA LESŁAW — *Lot Pingwina* (cz. 1. *Zaokrętowany*, cz. 2. *Słońcem i lodem*, cz. 3. *zapow.*).

GAŚSIOROWSKI WACŁAW — *Huragan*, — *Rok 1809*, — *Szwależerowie guardii*.

GERHARD JAN — *Zwycięstwo* (cz. 1. *Zołnierze*, cz. 2. *Wielkie intermezzo*, cz. 3. *Berlin — 1945*).

GISGES JAN M. — *Spadek*, — *Wykłąty*.

GOJAWICZYŃSKA POLA — *Dziewczęta z Nowolipek*, — *Rajska jabłoń*.

GOLUBIEW ANTONI — *Bolesław Chrobry* (cz. 1. *Puszcza*, cz. 2. *Szło nowe*, cz. 3. *Złe dni*, cz. 4. *Rozdroża*, cz. 5. *Wnuk*).

GOSZCZURNY STANISŁAW — *Morze nie odda ofiar*, — *A żyć trzeba dalej*.

GOSZCZURNY STANISŁAW — *Wyrok śmierci* (cz. 1. *Prowokacja*, cz. 2. *W imieniu prawa*, cz. 3. *Zamach*).

GÓRKIEWICZOWA JANINA B. — *Splowieła lata* (cz. 1. *Najmłodszy*, cz. 2. *Najbliżej ziemi*, cz. 3. *Najdłuższy rok*).

GRABSKI WŁADYSŁAW J. — *Poufny dziennik Dominika Pola*, — *Moguncka noc*.

GRABSKI WŁADYSŁAW J. — *Saga o Jarlu Broniszu* (cz. 1. *Zrękowiny w Uppsali*, cz. 2. *Śladem Wikingów*, cz. 3. *Rok tysięczny*).

GRABSKI WŁADYSŁAW J. — *W cieniu kolegiaty*, — *Konfesjonał*.

GRUDA EUGENIUSZ — *Między Wielką Niedźwiedzicą a Krzyżem...* (cz. 1. *Saudade*, cz. 2. *Zły bóg Mboi*, cz. 3. *Trudny porót*).

GRUSZECKA ANIELA — *Powieść o kronice Galla*. (cz. 1. *Owe lata*, cz. 2. *Gall pisze kronikę*, cz. 3. *W rękę potomnych*: cz. 1. *Gall w cieniu*, cz. 2. *Gall w słońcu*).

HEN JÓZEF — *Teatr Heroda* (cz. 1. *Przed wielką pauzą*, cz. 2. *Opór*).

HOŁUJ TADEUSZ — *Królestwo bez ziemi* (cz. 1. *Burzliwe żywioły*, cz. 2. *Twierdza*, cz. 3. *Krew i chwala*, cz. 4. *Dobra nowina*).

JACKIEWICZ ALEKSANDER — *Car-ski oficer*, — *Kapitan Łokietek*.

JANKOWSKI STANISŁAW M. — *Znak Jastrzębca*, — *Szable i rapiery*.

JEGOROW RYSZARD — *Prawem kaduka*, — *Zemsta księcia*, — *Dekret królewski*.

JESIONOWSKI JERZY — *Nad urwiskiem*, — *Przed drugim brzegiem*, — *Drugi brzeg*.

KADEN-BANDROWSKI JULIUSZ — *Czarne skrzydła* (cz. 1. *Lenora*, cz. 2. *Tadeusz*).

KADEN-BANDROWSKI JULIUSZ — *Mateusz Bigda* (cz. 1. *Grunt*, cz. 2. *Masło*, cz. 3. *Spizarnia*).

KADEN-BANDROWSKI JULIUSZ — *Miasto mojej matki*, — *W cieniu zapomnianej olszyny*.

KAMIŃSKI IRENEUSZ G. — *Czerwony sokół*, — *Mściciel przyptywa z Rugii*.

KANIECKI ANDRZEJ — *Powroty*, — *Ostatnie salwy*.

KAPENIAK JÓZEF — *Ród Gąsieniców*, — *Konary*, — *Krwawi i hyrni*.

KISIELEWSKI WŁADYSŁAW — *Skrzydlate fatum*, — *Batalion śmiałych*.

KOGUT BOGUSŁAW — *Zbuntowani*, — *Zawieja*.

KOPCZYŃSKI EDWARD — *Miłość i medycyna*, — *Barbara, miłość i medycyna*.

KORKOZOWICZ KAZIMIERZ — *Ostatni zwycięzca* (cz. 1. *Pierścień wezyra*, cz. 2. *Wilcze tropy*, cz. 3. *Koło fortuny*, cz. 4. *Ośleple żrenice*, cz. 5. *Laur i kadzidło*).

KORKOZOWICZ KAZIMIERZ — *Przyłbice i kaptury*, — *Nagie ostrza*.

KOSSAK ZOFIA — *Krzyżowcy* (cz. 1. *Bóg tak chce*. *Fides graeca*, cz. 2. *Wieża Trzech Sióstr*. *Jerozolima wyzwolona*), — *Król trędowaty*, — *Bez oręża*.

KOWALSKA ANNA — *Wójt woborski*, — *Astrea*.

KRASZEWSKI JÓZEF I. — *Hrabina Cosel*, — *Brühl*.

KRASZEWSKI JÓZEF I. — *Ostap Bondarczuk*, — *Jaryna*.

KRASZEWSKI TADEUSZ — *Robin Hood*, — *Marianna*.

KRAŚKO RYSZARD — *Kumat*, — *Skirmunt*, *syn Kumata*.

KRÓLIKOWSKI BOHDAN — *Błażeja Siennickiego diariusz z wojny szwedzkiej*, — *Błażeja Siennickiego przypadki wojenne osobliwsze*, — *Błażeja Siennickiego z wojen przeszłych notacje*.

KRZYSZTOŃ JERZY — *Obłąd* (cz. 1. *Tropiony i osaczony*, cz. 2. *Przywiązany do masztu*, cz. 3. *Księżyc nad Eppidaurem*).

KRZYSZTOŃ JERZY — *Wielbłąd na stepie*, — *Krzyż Południa*.

KRZYWICKA IRENA — *Rodzina Martenów*, — *Bunt Kamila Martena*, — *Siew przyszłości*.

KUCZYŃSKI STEFAN M. — *Litwin i Andegawenka*, — *Zawisza Czarny*.

KULICKI KRZYSZTOF — *Niedobre ulice*, — *Zbiegowie z ulicy snów*.

KUNCEWICZOWA MARIA — *Fantomy*, — *Natura*.

KUREK JALU — *Janosik* (cz. 1. *Sta-*

wa Głuchaczkom, cz. 2. *Śpiew świętej gło-
wy*, cz. 3. *Wpieklostąpienie*).

KUREK JALU — *Księga Tatr*, — *Księ-
ga Tatr wtóra*.

LEM STANISŁAW — *Czas nieutracony*
(cz. 1. *„Szpital Przemienienia*, cz. 2. *Wśród*
umarłych, cz. 3. *Powrót*).

LIGOCKI EDWARD — *Drogi bezdom-
nych*, — *Kurs na Gibraltarc*.

ŁĘCZYCKA MARIA J. — *Porządek*
świata, — *Belczykowcy ludzie*, — *Locia i*
Sylwester.

ŁOPALEWSKI TADEUSZ — *Kaduk*
czyli Wielka niemoc, — *Berło i desperacja*,
— *Ostatni z pierwszych*.

ŁOPALEWSKI TADEUSZ — *Kroniki*
polskie (cz. 1. *Sprawiedliwi*, cz. 2. *Bez-*
domne gminy, cz. 3. *W domu niewoli*, cz.
4. *Wolni strzelcy*).

ŁOZIŃSKI WALERY — *Zaklęty dwór*,
— *Dwie noce*.

ŁOZIŃSKI WŁADYSŁAW — *Opowia-*
dania imć pana Wita Narwoja..., — *No-*
we opowiadania imć pana Wita Narwoja...

ŁUCZAK ALOJZY A. — *Głodny*, —
Jeszcze będziesz mi orłem.

ŁYSAKOWSKI JAN — *Żołnierze*, —
Partyzanci, — *Kowale*.

MACHEJEK WŁADYSŁAW — *Dzisiejsi*
chłopi, (cz. 1. *Żywy ogień*, cz. 2. *Po woj-*
nie).

MAKOWSKI JÓZEF — *Opowieść bez*
bohatera, — *Wehrmachtgefolge*.

MALEWSKA HANNA — *Przemija po-*
stać świata (cz. 1. *Pokój*, cz. 2. *Wojna*).

MALEWSKA HANNA — *Żelazna koro-*
na (cz. 1. *Imperator*, cz. 2. *Wiek klęski*).

MARKOWSKI MICHAŁ — *Ożeniłem się*
z brzydką dziewczyną, — *Pajęczyna*, —
Po drugiej stronie Księżyca.

MEISSNER JANUSZ — *Czarna bande-*
ra, — *Czerwone krzyże*, — *Zielona bra-*
ma.

MEISSNER JANUSZ — *Jak dziś pamię-*
tam, — *Wiatr w podszwach*, — *Pióro ze*
skrzydeł.

MEISSNER JANUSZ — *Żądło Genowe-*
fy, — *L jak Lucy*.

MORCINEK GUSTAW — *Pokład Joan-*
ny, — *Urodzaj ludzi*.

MOSTOWICZ-DOŁĘGA TADEUSZ —
Znachor, — *Profesor Wilczur*.

MRÓWCZYŃSKI BOLESŁAW — *Armia*
milcząca, — *Miecz Kagenowy*.

MRÓWCZYŃSKI BOLESŁAW — *Bar-*
tochowie (cz. 1. *Bitwa o Pilarzinho*, cz. 2.
Osada nad srebrnym potokiem).

MRÓWCZYŃSKI BOLESŁAW — *Czło-*
wiek bez nazwiska (cz. 1. *Człowiek nie-*
znany, cz. 2. *Odwet*).

NECEL AUGUSTYN — *Krwawy sztorm*,
— *Złote klucze*.

NECEL AUGUSTYN — *Kutry o czer-*
wonych żaglach, — *Maszopi*.

NEPOMUCKA KRYSZYNA — *Matzeń-*

stwo niedoskonałe, — *Rozwój niedoskona-*
ły, — *Samotność niedoskonała*.

NIEMYSKA-RĄCZASZKOWA CZESŁA-
WA — *Jadwiga i Jagienka*, — *Te same*
gwiazdy.

OGRODZIŃSKI WŁADYSŁAW — *Pro-*
porzec z Białym Barankiem, — *Po świę-*
cie Rozesłania.

OLCZAK JANUSZ — *Baśń o wielkim*
Marandzie, — *Jubileusz Marandy*, — *We-*
sele Marandy.

ORZEŁ STANISŁAW — *Pod Łysicą*,
— *Kamienista droga*, — *Chmurne lata*.

OTWINOWSKI STEFAN — *Samosąd*, —
Okoliczności łagodzące, — *Świadek nie-*
oczekiwany.

PAGACZEWSKI STANISŁAW — *Anna*
z mórz południowych, — *Księżniczka So-*
liny.

PANAS HENRYK — *Według Judasza*
(cz. 1. *Apokryf*, cz. 2. *Judasza dziennik*
intymny).

PARNICKI TEODOR — *Aecjusz, ostat-*
ni Rzymianin, — *Śmierć Aecjusza*.

PARNICKI TEODOR — *Koniec „Zgo-*
dy Narodów”, — *Koła na piasku*.

PARNICKI TEODOR — *Muza dalekich*
podróży, — *Staliśmy jak dwa sny*.

PARNICKI TEODOR — *Nowa baśń* (cz.
1. *Robotnicy wezwani o jedenastej*, cz. 2.
Czas siania i czas zbierania, cz. 3. *Labi-*
rynt, cz. 4. *Gliniane dzbany*, cz. 5. *Wylę-*
garnie dziwów, cz. 6. *Palec zagrożenia*).

PARNICKI TEODOR — *Przeobrażenie*,
— *Sekret trzeciego Izajasza*.

PAUKSZTA EUGENIUSZ — *Buntowni-*
cy (cz. 1. *Beczka Danaid*, cz. 2. *Desperat*).

PAUKSZTA EUGENIUSZ — *Po burzy*
jest pogoda, — *Zawsze z tej ziemi*.

PAUKSZTA EUGENIUSZ — *Przejaśnia*
się niebo (cz. 1. *Zabite miasto*, cz. 2.
Kwiaty na pogorzeli).

PAUKSZTA EUGENIUSZ — *Stracęncy*
(cz. 1. *Welawa*, cz. 2. *Trybun królewiecki*).

PIASECKI JAN — *Portret z konwalią*
(cz. 1. *Italska wiosna*, cz. 2. *Fromborskie*
niebo).

PIETRAS ZDZISŁAW S. — *Wolni i*
swawolni, — *Włodoł z Brzeziawa*.

PIĘTAK STANISŁAW — *Młodość Jasia*
Kunefata, — *Ucieczka z miejsc ukocha-*
nych.

PODLEWSKI STANISŁAW — *Stolica*
wolności (cz. 1. *Na szanłcach Woli*, cz. 2.
Przemarsz przez piekło, cz. 3. *Rapsodia*
Zoliborska, cz. 4. *Dramat nad Wisłą*, cz. 5.
Dni wolności Mokotowa).

POPLAWSKA HALINA — *Szpada na*
wachlarzu, — *Jak na starym gobelinie*,
— *Na wersalskim trakcie*.

PRUSZKOWSKA MARIA — *Przysię pa-*
nu list i klucz, — *Życie nie jest roman-*
sem.

PRZYPKOWSKI ANDRZEJ — *Taniec*
marihuany, — *„Palm City”*.

PUTRAMENT JERZY — *Wybrańcy* (cz.

1. Ucieczka, cz. 2. Powrót, cz. 3. Potąd).
 REYMONT WŁADYSŁAW S. — Chłopi (cz. 1. Jesień. Zima, cz. 2. Wiosna. Lato).
 REYMONT WŁADYSŁAW S. — Komediantka, — Fermenty.
 REYMONT WŁADYSŁAW S. — Rok 1794 (cz. 1. Ostatni Sejm Rzeczypospolitej, cz. 2. Nil desperandum, cz. 3. Insurekcja).
 ROLLECZEK NATALIA — Drewniany różaniec, — Oblubienice.
 ROLLECZEK NATALIA — Kochana rodzinka i ja, — Rodzinka Szkaradków i ja, — Rodzinne kłopoty.
 RUDNICKA HALINA — Król Agis, — Syn Heraklesa, — Heros w okowach.
 RUSINEK MICHAŁ — Burza nad brukiem, — Człowiek z bramy.
 RUSINEK MICHAŁ — Pluton z dzikiej łąki, — Ziemia miodem płynąca.
 RUSINEK MICHAŁ — Prawo jesieni, — Igraszki nieba.
 RUSINEK MICHAŁ — Wiosna admirała, — Muszkieter z Itamariki, — Królestwo pychy.
 RYCHLIŃSKI JERZY B. — Galeon kapitała Mory, — Fama kapitała Mory, — Madonna ze złota, — Latający Szkot.
 RYDZEWSKA NINA — Rybacy bez sieci (cz. 1. Akwamaryna, cz. 2. Mol na Krzyżskim Wzgórzu).
 SAD ZULA — Od zmroku do świtu, — W pełni dnia.
 SADZEWICZ JACEK — Kronika Akaszcy (cz. 1. Inicjacja, cz. 2. Skorupa astralna, cz. 3. Metempsychoza).
 SADZEWICZ MAREK — Skrzydła i buńczuki, — Powrót Katarzyny, — Bez ojczyzny.
 SAFIAN ZBIGNIEW — Zanim przemówię, — Potem nastąpi cisza.
 SALIŃSKI STANISŁAW M. — Hieroglify, — Anna z kamienia.
 SAMOZWANIEC MAGDALENA — Młodość nie radość, — Komu dziecko, komu?
 SEYMOUR-TUŁASIEWICZ LILIAN — Dag córka Kasi, — Ostatnie lato.
 SEYMOUR-TUŁASIEWICZ LILIAN — Konstancja, — Miłość ma barwę popiołu.
 SIENKIEWICZ HENRYK — Ogniem i mieczem, — Potop, — Pan Wołodyjowski.
 SIEROSZEWSKI WACŁAW — Beniowski, — Ocean.
 SKIERSKI ZENON — Księga rodzaju (cz. 1. Poranek, cz. 2. Drzewo wiadomości).
 SŁAWIŃSKI KAZIMIERZ — Powietrzne awantury, — Awantur powietrznych ciąg dalszy.
 SŁOMCZYŃSKI MACIEJ — Czarne okręty (cz. 1. Ofiarujemy bogom krew jego, cz. 2. Oto zapada noc mroczna, cz. 3. Abyś nie błądził w obec ciemności).
 SŁYK MAREK — W barszczu przygód, — W rosole powikłań.
 SMOLARSKI MIECZYSLAW — Światło

nad księgami, — Pierścień z Apollinem.
 SNOPKIEWICZ HALINA — Słoneczniki, — Paladyni.
 SOBIESIAK JÓZEF — Ziemia płonie, — Burzany, — Brygada Grunwald.
 SOWA-PAWŁOWSKI CZESŁAW — Cesarz miłowany, — Cesarz nienawidzony.
 SROGA ALOJZY — Chłopczy spod Lenino, — Chłopczy w Berlinie.
 SROKOWSKI STANISŁAW — Miłość i oblakanie (cz. 1. Przyjść aby wołać, cz. 2. Fatum).
 STOJOWSKI ANDRZEJ — Podróż do Nieczajny, — Romans polski, — Chłopiec na kucu, — Kareta.
 STRUG ANDRZEJ — Ludzie podziemni, — Ze wspomnień starego sympatyka, — W twardej służbie.
 STRUG ANDRZEJ — Pieniądz, — Miliardy.
 STRUG ANDRZEJ — Żółty krzyż (cz. 1. Tajemnica Renu, cz. 2. Bogowie Germanii, cz. 3. Ostatni finał Ewy Eward).
 STRUGACKI ARKADIJ, STRUGACKI BORYS — Przenicowany świat, — Żuk w mrowisku.
 STRUŚ ADAM — Rok w miasteczku, — Jestem kim innym.
 STULGIŃSKA ZOFIA — Gruszki na wierzbie, — Mąż z ogłoszenia.
 SUJKOWSKI BOGUSŁAW — Liście koka, — Dziewice słońca.
 SZCZEPAŃSKI JAN J. — Ikar, — Wyspa.
 SZCZYGIEL JERZY — Milczenie, — Szczury.
 SZCZYGIEL JERZY — Tarnina, — Ziemia bez słońca, — Nigdy cię nie opuszczę.
 SZELBURG-ZAREMBINA EWA — Rzekła kłamstwa (cz. 1. Wędrówka Joanny, cz. 2. Ludzie z wosku, cz. 3. Miasteczko aniołów, cz. 4. Iskry na wiatr, cz. 5. Gaudeamus).
 SZELBURG-ZAREMBINA Ewa — Zakochany w miłości, — Imię jej Klara, — I otwarły się drzwi...
 SZENIC STANISŁAW — Większy niż król ten książę, — Książę wódz.
 SZTAJNERT BERNARD — Narodziny Brunona Bundera, — Ulica Wilcza.
 SZYMAŃSKI WIESŁAW P. — Niedźwiedź w katedrze (cz. 1. Sonata na fortepian, cz. 2. Słońce w Pirenejach).
 ŚWIDERSKA ALINA — Prometeusz i perliczka, — Królowie. — Mocarze.
 ŚWIEŻAWSKI LUDWIK — Muza łaskawa, — Rapsod powstańczy, — Dobry geniusz.
 TERLECKI OLGIERD — Polskie drogi (cz. 1. Kierunek Cassino, cz. 2. Pokonani, cz. 3. Przystanek Londyn).
 TERLECKI OLGIERD — Przyciągania ziemskie (cz. 1. Przeznaczenie, cz. 2. Lekcja miłości).

TERLECKI OLGIERD — *Tryptyk włoski* (cz. 1. *Troje nieprawdziwych*, cz. 2. *Opowieść Włoszki*, cz. 3. *Siedem dni Izabelli*).

TETMAJER-PRZERWA KAZIMIERZ — *Legenda Tatr* (cz. 1. *Maryna z Hrubeego*, cz. 2. *Janosik Nędza-Litmanowski*).

TRUCHANOWSKI KAZIMIERZ — *Młyny boże* (cz. 1. *Niepokój*, cz. 2. *Tyranie*, cz. 3. *Zdejmowanie masek*).

TRUCHANOWSKI KAZIMIERZ — *Zatrute studnie* (cz. 1. *Ulica Wszystkich Świętych*, cz. 2. *Apteka „Pod Słońcem”*, cz. 3. *Zmowa Demiurgów*).

TUREK ROMAN — *Moja mama, ja i reszta*, — *W służbie u najjaśniejszego pana*, — *Palacz z hrabiowskiej likierni*.

WAŃKOWICZ MELCHIOR — *Anoda i katoda* (cz. 1. *Było to dawno*, cz. 2. *Między-epoka*).

WAŃKOWICZ MELCHIOR — *W ślady Kolumba* (cz. 1. *Atlantyk*, cz. 2. *Królik i ocean*, cz. 3. *W pępku Ameryki*).

WARDASÓWNA MARIA — *Wylom*, — *Przedświt*, — *Karwińscy hawierze*, — *W służbie c.k. armii*, — *Burza wzbiera nad Olzą*, — *Powstańczy zryw*.

WASILEWSKA WANDA — *Pieśń nad wodami* (cz. 1. *Płomień na bagnach*, cz. 2. *Gwiazdy w jeziorze*, cz. 3. *Rzeki płoną*).

WASILEWSKI ANTONI — *Refudziady*, — *W szkocką kratę*.

WASILEWSKI EUGENIUSZ — *Powrocie szlaki*, — *Bezpowrotne szlaki*.

WAŻYK ADAM — *Mity rodzinne*, — *Epizod*.

WIECH — *Café „Pod Minogą”*, — *Manius Kitajec i jego ferajna*.

WITKIEWICZ STANISŁAW I. — *Nienasycenie* (cz. 1. *Przebudzenie*, cz. 2. *Obłęd*).

WRÓBLEWSKI ZDZISŁAW — *Pora powrotów*, — *Ciemne obłoki*, — *Wiek męski*.

WYDRZYŃSKI ANDRZEJ — *Ciudad Trujille* (cz. 1. *Biała Róża*, cz. 2. *Cezar Wysp Karaibskich*).

ZAMOJSKI FERDYNAND — *Droga*, — *Powrót nad rzekę*.

ZAPOLSKA GABRIELA — *Sezonowa miłość*, — *Córka Tułki*.

ZAWILSKI APOLONIUSZ — *Bateria została*, — *Kamienne zegary*.

ZEGADŁOWICZ EMIL — *Żywot Mikołaja Srebrmpisanego* (cz. 1. *Uśmiech*, cz. 2. *Zmory*).

ZIELIŃSKI STANISŁAW — *Ostatnie ognie*, — *Jeszcze Polska...*

ZNAMIEROWSKI JULIUSZ — *Wulkan AG*, — *Zielone światło*.

ZEROMSKI STEFAN — *Walka z szatanem* (cz. 1. *Nawracanie Judasza*, cz. 2. *Zamieć*, cz. 3. *Charitas*).

ZMIJEWSKA EUGENIA — *Płomyk*, — *Dola*, — *Serduszeko*.

ŻUŁAWSKI JULIUSZ — *Na srebrnym globie*, — *Zwycięzca*, — *Stara ziemia*.

LEOKADIA OPLAWSKA

Stanisław Wincenz (1888-1971)

Zesławienie bibliograficzne

Stanisław Wincenz urodził się 30 listopada 1888 r. w Słobodzie Rungurskiej (Galicja Wschodnia) w rodzinie wywodzącej się z Prowansji. Część dzieciństwa spędził w dworku dziadka w Krzyworówni na Huculszczyźnie, skąd też pochodziła jego piastunka, dzięki której poznał skarby huculskich bajek, opowieści i obrzędów. Do gimnazjum uczęszczał w Kołomyi, mieście wówczas europejskim; wykładali tam członkowie Akademii Umiejętności oraz zagranicznych towarzystw naukowych. W latach 1904—1916 odbywał długie studia w Wiedniu, studiując biologię, psychologię, slawistykę i filozofię. W r. 1914 uzyskał tytuł doktora filozofii na podstawie pracy *Filozofia religii Hegla i jej wpływ na Feuerbacha*. Wojna położyła kres marzeniom o karierze uniwersyteckiej; w r. 1915 w dworku dziadka spłonęła praca habilitacyjna *Hegel w Polsce i w Rosji*. Działalność literacką rozpoczął jeszcze w wojsku, w latach 1920—1921. Pierwsza jego publikacja książkowa — przekłady z Walta Whitmana — wyszła w Warszawie w r. 1921. Lata 1922—1930 były okresem poszukiwań; Wincenz próbował sił w polityce, w przemyśle naftowym, w publicystyce — w latach 1927—1928 był redaktorem miesięcznika „Droga” (w r. 1928 wespół z Wilamem Horzycą, gdzie zamieścił m.in. kilka szkiców z filozofii religii. W tym czasie wiele również podróżował do Austrii, Anglii, a zwłaszcza do Szwajcarii, gdzie zaprzyjaźnił się z filozofem Rudolfem Marią Holzapflem (1874—1930), którego nazwał wówczas „mistrzem swej myśli”. Zą namową Holzapfla, wiernego słuchacza opowieści o krainie dzieciństwa Vincenza — Huculszczyźnie, powstało dzieło *Na wysokiej połoninie*, którego pierwszy tom pt. *Prawda starowieku* ukazał się w r. 1936. W maju 1940 przedostał się na Węgry, gdzie pozostał do r. 1946. Tam powstały m.in. eseje o krajoznawstwie węgierskim. W r. 1947 osiedlił się wraz z żoną w południowo-wschodniej Francji, początkowo w Uriage-les-Bains, potem w Grenoble i La Combe de Lancey, w bezpośredniej bliskości Alp. Tam też powstały dalsze tomy *Na wysokiej połoninie*: *Zwada* (Londyn 1970), *Listy z nieba* (Londyn

1974) i *Barwinkowy wianek* (Londyn 1979). W r. 1964 pisarz zagrożony chorobą, która miała położyć kres jego życiu, przeżył się wraz z żoną do Lozanny. W Grenoble, La Combe i Lozannie powstała też większość esejów i szkiców, a wśród nich szkice do książki *Obecność Dantego*, szkice o Homerze i Pauzaniu, tomik szkiców o literaturze europejskiej. Vincenz zmarł 28 stycznia 1971 r. w Lozannie.

Na wysokiej połoninie. — Wwa: Pax, 1980—1983. — 578, 604, 573, 564 s. Zawiera:

— Pasma 1: *Prawda starowicku* : obrazy, dumy i gawędy z Wierchowiny Huculskiej (przedm. A. Kuśniewicz

— Pasma 2: *Nowe czasy*: Księga 1: *Zwada*, Księga 2: *Listy z nieba*

— Pasma 3: *Barwinkowy wianek*

Na wspaniałą sagę huculską składają się cztery tomy: *Prawda starowicku* (I wyd. pol. 1936; po wojnie w kraju 1980), *Zwada* (I wyd. Londyn, 1970; wyd. krajowe 1982), *Listy z nieba* (I wyd. Londyn, 1974; wyd. krajowe 1982) oraz *Barwinkowy wianek* (I wyd. Londyn, 1979; wyd. krajowe 1983). Książką tą — według wypowiedzi syna pisarza — wprowadził Vincenz po raz pierwszy w krąg świadomości polskiej pradawną kulturę pasterską, z jej korzeniami religijnymi i mistycznymi wywodzącymi się częściowo ze starej Rusi, Bałkanów i Grecji. Epopeja ta stanowi artystyczną wizję jego ziemi rodzinnej — Pokucia i Huculszczyzny. Nazwany przez krytykę literacką „Homerem Czarnohory” Vincenz opisuje (*Prawda starowicku*) — z wielką miłością do kraju i ludzi — piękno krajobrazu, barwne obyczaje ludu (czasem pierwotne, okrutne), wierzenia i gusła, utrwała opowieści i legendy zasłyszane w młodości. W *Zwadzie* pojawia się nowy element — autor przedstawia obraz przemian, jakie dokonały się w społeczności pasterskiej na skutek zetknięcia się z miastem (opowieść umiejscowiona jest ok. 1860—1870 r.). Rozwój komunikacji, szersze kontakty z ludźmi, przemiany gospodarki pasterskiej w rolniczą oddziałują na umysłowość pasterzy, którzy w nowych warunkach społeczno-ekonomicznych usiłują zachować niezależność wierzeń i obyczajów. W *Listach z nieba* autor ukazuje w półbaśniowym, półmistycznym i mitycznym świetle podania, baśnie i legendy ludu Czarnohory związane z wiarą chrześcijańską, jej dogmatami i funkcjonowaniem w życiu codziennym. Charakter tomu najpełniej oddaje fragment z posłowia Ireny Vincenz, żony pisarza, do wydania londyńskiego:

„co jest prawdą, co ma być prawdą tej książki? Różnobarwna a nieuchwytna koronka tych dziedzin duszy, które są wszędzie, lecz mają zdolność ulatniania się. Dla z grubsza ciosanych kategorii codzienności i psychologii (dotychczasowej psychologii) są one wciąż jeszcze podobnie nieuchwytnie jak znane nam dziś różne promienie dla dawnej grubo pojętej fizyki czy mechaniki. Legendy i podania wykwiatające z dusz ludzkich, ślady tęsknoty dawnej lub odcyfrowanej z ledwo uchwytnych śladów, dyszą taką prawdą. I czyliż w nich nie przejawia się wykwit dziejów człowieka? Wszakże co najlotniejsze rdzeniem jest...” Ramy fabularne *Barwinkowego wianka* stanowi wesele (temat zaczerpnięty przez pisarza z opowiadań i wspomnień o weselu matki), na którym spotykają się przedstawiciele wszystkich stanów, a nawet cudzoziemcy. Zdarzenie to jest dla autora pretekstem do rozważań ogólniejszych, ponadregionalnych, uniwersalnych, „co nasz kraj, względnie jego postacie duchowe, mogą dać światu” (s. 550). W posłowniu m.in. o rozszerzonym wydaniu obecnym w stosunku do pierwszego (Londyn, Oficyna Poetów i Malarzy, 1979) i o kolejach wydawniczych wszystkich części epopei pasterskiej na emigracji i w kraju. Legendy Huculszczyzny splatają się we wszystkich tych tomach ze źródłami pamięci i wyobraźni pisarza, nadając tej refleksyjnej opowieści niepowtarzalny klimat poetycki. Tomy opatrzone są słowniczkami wyrażen. oraz zwrotów regionalnych i gwarowych. Lektura dla odczytanych.

Z perspektywy podróży. Przedm. A. Vincenz. — Kraków : Znak, 1980. — 413 s. 1 k. tabl. portr.

Wśród esejów i szkiców o różnej tematyce, powstałych w latach 1943—1954, są wspomnienia z dzieciństwa, szkice o Żydach chasydzkich i kolomyjskich, a przede wszystkim o pisarzach, których dzieła są — według Vincenza — najważniejsze dla kultury europejskiej; bohaterami esejów są więc: Pauzaniusz i Homer, Dante i Szekspir. Jeden z obszernych szkiców poświęcony jest ideom i działalności politycznej, społecznej i religijnej Gandhiego. W esejach kluczową rolę odgrywa problematyka religijna i moralna, a wreszcie przepełnia myśl autora, by własną twórczością przeciwstawić się groźnej rzeczywistości Europy XX wieku i różnego rodzaju totalitaryzmom zagrażającym kulturze i człowiekowi, który został uprzedmiotowiony, zniewolony, pozbawiony duchowych horyzontów. W tytułowym esejie pisany we Włoszech w r. 1959 autor łączy wrażenia z podróży po Italii ze wspomnieniami z okresu dzieciństwa i młodości, z Kołomyi, Lwowa i Pokucia;

zawarte jest tu pełne nadziei przesłanie — myśl przewodnia całego tomu:

„Oto przewalczą się może różnice między ludźmi, między regionami, między prowincjami i wreszcie między narodami i w braku różnic także wszelka niechęć narodowa, a uwytadni się naocznie, że wojna to nonsens” (s. 18).

Szkie zebrałe w tej książce pozwalają prześledzić i podziwiać rozległą skalę zainteresowań autora, jego kunszt artystyczny i erudycję. Są one też obrazem minionego świata zniszczonego przez kataklizmy najnowszej historii. Dla wyrobionych literacko czytelników.

Po stronie dialogu. T. 1—2. — Wwa : PIW, 1983.

T. 1. Z *Przedmową* Czesława Miłosza, 370 s., 1 k. tabl. portr.

T. 2. Z *Portretem Autora* przez Jeanne Hersch, 268 s., 1 k. tabl. portr.

Dwa tomy esejów, szkiców i recenzji — często gawędziarskich — zawierają teksty zachowane w maszynopisach lub w druku (przede wszystkim w czasopismach, głównie w paryskiej „Kulturze”) z wyjątkiem zamieszczonych w omówionym wyżej tomie Z *perspektywy podróży*. Wyodrębnione są tu zwłaszcza dwa cykle: *Dialogi lwowskie* — mające charakter osobistych wspomnień ze studia poświęcone lwowskiemu życiu kulturalnemu z przełomu wieków, oraz *Kallirrhoe* — studia tropiące mityczne archetypy w literaturach europejskich. Pozostałe teksty (w porządku chronologicznym) zawierają m. in. rozważania o polskiej twórczości romantycznej (Mickiewicz, Norwid) oraz wielkich dziełach literatury światowej, głównie Homera i Dantego. Czesław Miłosz w przedmowie przybliżył charakter gawędziarsko-eseistycznej twórczości Stanisława Vincenza, zaś Jeanne Hersch kreśli jego sylwetkę psychiczną w osobistym wspomnieniu. Posłowie pióra Andrzeja Vincenza, syna pisarza, objaśnia zawartość publikacji. Lektura wymaga dużego przygotowania literackiego i filozoficznego.

Powojenne perypetie Sokratesa. — Kraków : Znak, 1985. — 359 s.

Wydana drukiem po raz pierwszy opowieść — nie dokończona przez autora, a nazwana przez niego humoreską filozoficzną — przedstawia fikcyjne dalsze losy Sokratesa, który

nie umiera po wydanym nań wyroku śmierci. Kompozycja utworu nawiązuje do Homerowej *Odysei* i hiszpańskiej powieści „Iotrzykowskiej” z XVI w. Jest to kalejdoskop podróźniczych epizodów ukazujących Sokratesa wędrującego z Aten na wyspę Melos i do Tessalii. Dialogi, jakie prowadzi w tym czasie mędrzec, dotyczą m. in. wolności, wychowania, celu Państwa. Do szczególnych walorów książki należy erudycja Vincenza oraz piękno języka. W posłowie Z. Kubiaka ogólne omówienie utworu i okoliczności jego powstania. Bardzo interesująca lektura dla czytanych odbiorców.

Opracowania

Vincenz Stanisław. W: Słownik współczesnych pisarzy polskich. Oprac. zespół pod red. E. Korzeniewskiej. T. 3: r-ż. — Wwa : PWN, 1964. — s. 405—407.

Zawiera: notę biograficzną oraz pełną bibliografię podmiotową i przedmiotową z lat 1914—1956.

CZAPLEJEWICZ EUGENIUSZ. Stanisław Vincenz czyli kontynuacja dialogów Platona. *Prz. Hum.* 1981 nr 6 s. 79—86.

Analiza twórczości krytyczno-literackiej Vincenza.

MAMOŃ BRONISŁAW. Stanisław Vincenz — pisarz ładu i nadziei. *Tyg. Powsz.* 1982 nr 43 s. 5, il, nr 44 s. 4.

Dwuczęściowy artykuł analizujący twórczość Vincenza na tle jego bogatej i ciekawej biografii.

PAŹNIEWSKI WŁODZIMIERZ. Vincez. *Twórczość* 1980 nr 40 s. 157—158.

Vincenz uznany został przez autora człowiekiem i pisarzem z pogranicza kultur, za czym przemawia i jego biografia, i twórczość.

TARNAWSKI WIT. Stanisław Vincenz i jego dzieło. *Literatura* 1981 nr 27 s. 9.

Artykuł ogólny o życiu i twórczości pisarza.

VINCENZ ANDRZEJ. O Stanisławie Vincenzu. *Tyg. Powsz.* 1980 nr 4 s. 3.

Szkie pióra syna pisarza stanowi przedmowę do książki *Z perspektywy podróży* („Znak” 1980) — jest ogólną charakterystyką jego twórczości oraz przypomnieniem biografii.

BEATA DOROSZ

W związku z drukiem wkładki instrukcyjno-metodycznej nr 2 nie publikujemy w bieżącym numerze rubryki „Kto jest kim w bibliotekarstwie i informacji naukowej”. Czytelników rubryki serdecznie przepraszamy.

50 lat w służbie książki

Jubileusz Izabeli Nagórskiej

Dnia 1 października 1936 r. w V Miejskiej Wypożyczalni Książek dla dzieci i młodzieży w Łodzi rozpoczęła bibliotekarską służbę koleżanka IZABELA NAGÓRSKA — absolwentka Uniwersytetu Warszawskiego, bibliotekarz, starszy kustosz dyplomowany, nauczyciel i wychowawca wielu pokoleń bibliotekarzy, człowiek wielkiego serca, serdeczny przyjaciel, aktywny członek Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich... I choć pracę zawodową w Miejskiej Bibliotece Publicznej im. L. Waryńskiego (kierownik Działu Instrukcyjno-Metodycznego) zakończyła w roku 1977, do dziś jest wykładowcą łódzkiej filii Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy.

W podniosłej, uroczystej i bardzo serdecznej atmosferze przebiegało spotkanie, które z okazji 50-lecia pracy zawodowej i społecznej pani Izabeli Nagórskiej zorganizowane zostało 28 października 1986 r. w gmachu Miejskiej Biblioteki Publicznej im. L. Waryńskiego przez Okręg Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Łodzi, z inicjatywy Koła SBP przy MBP oraz Sekcji Historyczno-Pamiętnikarskiej Okręgu.

W wypełnionej po brzegi sali spotkały się trzy pokolenia bibliotekarzy, wśród nich twórcy i organizatorzy łódzkiego

bibliotekarstwa, a także ci, którzy obecnie są kontynuatorami tradycji. Nie zabrakło również najmłodszych, tzn. tych, którzy będą tworzyć w przyszłości obraz naszego bibliotekarstwa.

Uroczystość uświetnili swoją obecnością przedstawiciele władz politycznych i administracyjnych miasta.

Najserdeczniejszym życzeniem, gratulacjom i powodzi kwiatów nie było końca. Na ręce Jubilatki wpłynęły liczne telegramy i listy gratulacyjne, między innymi: z Ministerstwa Kultury i Sztuki, od pierwszego sekretarza Komitetu Łódzkiego PZPR — Józefa Niewiadomskiego, od wiceprezydenta miasta Łodzi — Jana Noski... i wiele, wiele innych.

Interesującym akcentem uroczystości było wystąpienie pani Izabeli Nagórskiej. W „godzinie wspomnień” przedstawiła w sposób jak zwykle barwny i ciekawy pierwsze lata (1936—1945) swej pracy bibliotekarskiej. Była to prawdziwa lekcja historii bibliotekarstwa łódzkiego.

Pracownicy Działu Informacyjno-Bibliograficznego Miejskiej Biblioteki Publicznej przygotowali wystawę prezentującą dorobek piśmienniczy Jubilatki. Wydana została także *Bibliografia prac Izabeli Nagórskiej. 1948—1986* (Łódź : MBP, 1986. 15 s.).

Tegoż dnia na ekranach telewizorów pojawiła się reporterska relacja z przebiegu uroczystości, natomiast w dniach następnym wywiady z Jubilatką zamieszczono na łamach lokalnej prasy.

MARIA SZCZUKA

Nasze hobby

Cel lekcji:

— poznanie nowych źródeł wiedzy (książki i czasopisma) związanych z tematem,

— utrwalenie umiejętności korzystania z wydawnictw informacji bezpośredniej,

— doskonalenie umiejętności samodzielnego poszukiwania materiałów w zbiorach biblioteki,

— rozwijanie zamiłowań do kolekcjonerstwa i zwrócenie uwagi na możliwości zdobywania wiedzy o otaczającym nas świecie,

Lekcja dla kl. VI, VII

— zacieśnianie więzi koleżeństwa między uczniami.

Pomoce:

— źródła informacji bezpośredniej:
Mały słownik języka polskiego,
Słownik wyrazów obcych,
Leksykon PWN;

— aparat informacyjny biblioteki:
katalog alfabetyczny,
katalog rzeczowy,
kartoteka zagadnieniowa.

Wskazane jest, aby na lekcję przygotować wystawkę eksponatów kolekcjoner-

skich oraz książki i czasopisma (zob. wykaz), które można wykorzystać w toku lekcji.

Uwaga: Zajęcia powinny być przeprowadzone na dwóch jednostkach lekcyjnych i mogą być połączone z godziną wychowawczą. W miarę możliwości wszyscy uczniowie powinni przynieść eksponaty związane z ich hobby.

TOK LEKCJI

● Wprowadzenie:
— powitanie uczniów,
— zapisanie tematu lekcji na tablicy,
— zapoznanie uczniów z ramowym planem lekcji:
— część I — ćwiczenia biblioteczne,
— część II — swobodne wypowiedzi uczniów na temat ich hobby, oglądanie wystawki.

● Praca w zespołach:
— ciche odczytanie poleceń,
— odszukanie odpowiednich źródeł informacji,
— zakomunikowanie o wykonaniu zadań.

● Sprawozdania zespołów z wykonanych prac.
— głośne odczytanie poleceń,
— udzielenie wyczerpujących odpowiedzi.

● Krótka pogadanka bibliotekarza:
— zwrócenie uwagi, że pojęcie „hobby” jest szersze od wyrazu „kolekcjonerstwo”,
— podkreślenie wartości hobby jako przyjemności i rozrywki, przy pomocy której zdobywamy wiele ciekawych wiadomości o różnych przedmiotach i o otaczającym nas świecie,
— omówienie stałej rubryki „Giełda hobbystów” w „Płomyku” (rocznik 1985); zwrócenie uwagi na:
— artykuł *Między nami hobbystami* na temat kolekcjonowania ekslibrisów (nr 1),
— artykuł *Między nami hobbystami* o zbieraniu autografów (nr 10).

● Zaprezentowanie uczniom książek, które bibliotekarz wypożyczył z najbliższej biblioteki publicznej w celu zachęcenia uczniów do aktywniejszego wykorzystania jej zbiorów.

● Odczytanie przez ucznia fragmentu książki Andrzeja Trybunalskiego pt. *Kolekcje z niczego* (str. 9):

„Są ludzie, którzy kolekcjonują obrazy, porcelanę, biżuterię, starą broń, są też tacy, którzy gromadzą zbiory samochodów, a nawet... lokomotyw! Bo kolekcjonować można właściwie wszystko... Według nas jednak nie najważniejsze jest, co się kolekcjonuje, tylko jak.

Nie najważniejsza jest materialna wartość posiadanych eksponatów, a nawet ich wartość historyczna czy muzealna..

„Najważniejsze jest to wszystko, co człowiek przy okazji swojej pasji kolekcjonerskiej zdobywa, jak to się popularnie mówi, „dla ducha”. A zdobywać można wiedzę o dniu dzisiejszym i historii otaczającego świata, o jego kulturze i cywilizacji”.

● Swobodne wypowiedzi uczniów o ich własnych „konikach”, o kolekcjach i hobby.

Wspólne oglądanie przyniesionych zbiorów, wymiana koleżeńską i obejrzenie wystawki przygotowanej przez bibliotekarza.

Polecenia dla zespołów

1. W „Leksykonie PWN” odszukaj hasło „hobby”

W „Małym słowniku języka polskiego” odszukaj hasło „hobbysta”.

W „Słowniku wyrazów obcych” sprawdź pochodzenie wyrazu „hobby”.

2. Korzystając z katalogu alfabetycznego wynotuj książki:

— Gross Otton, Gryźewski Kazimierz: „Podróż w świecie znaczków”.

— Wierzbowska Janina, Piwowarczyk Andrzej: „Jarmark znaczków polskich”.

Zapisz sygnatury i odszukaj te książki w wypożyczalni.

3. Odszukaj w katalogu alfabetycznym książkę Mirosława Huszcza „Zwierzęta w domu”. Zapisz sygnaturę i odszukaj tę książkę w wypożyczalni. Korzystając ze spisu treści powiedz, o jakich zwierzętach napisał autor.

4. Odszukaj w katalogu rzeczowym dział 63 (Hodowla, Leśnictwo, Rolnictwo). Wynotuj autorów i tytuły książek dotyczących hodowli rybek akwariowych. Znajdź te książki w wypożyczalni.

5. Odszukaj w czytelni, w księgozbiore podręcznym w dziale 63 (Hodowla, Leśnictwo, Rolnictwo), książki z serii „Nasze hobby”. Podaj ich autorów, tytuły i wydawnictwa. Zwróć uwagę na zewnętrzną szatę graficzną tych książek, wymień podobieństwa.

6. W wypożyczalni w dziale 379.8 (Kolekcjonerstwo. Wykorzystanie wolnego czasu) odszukaj książkę P. Burcharda i E. Gołówna „Mały przewodnik kolekcjonera, moje hobby”. Przy pomocy karty tytułowej, wstępu i spisu rzeczy szybko zorientuj się w zawartości treściowej książki.

7. Wyszukaj w kartotece zagadnieniowej dział „Hobby”. Wynotuj zarejestrowane tam pozycje, wskaż ich miejsce w bibliotece.

8. W szafie z rocznikami czasopism znajdź „Płomyk” z roku 1962, numer 10. Przejrzyj artykuł „Pisarze i ich hobby”. Wypisz nazwiska twórców i ich hobby.

Seria „Nasze hobby”

- Gotzman J. *Z lornetką wśród ptaków*. Warszawa 1979
- Konarska-Szubska A. *Koty*. Warszawa 1980
- Landowski J. *Papuzki faliste*. Warszawa 1970
- Landowski J., Woliński Z. *Akwarium*. Warszawa 1967
- Lisiecki H. *Psy*. Warszawa 1976
- Paladino J. *Na ryby*. Warszawa 1982
- Stromenger Z. *Chomiki syryjskie*. Warszawa 1971
- Seria „Mój konik”
- Konarska-Szubska A. *Gołębie*. Warszawa 1970
- Konarska-Szubska A. *Kaktusy i inne*. Warszawa 1970
- Smolis S. *Kolejnictwo*. Warszawa 1972
- Trybunalski A. *Kolekcje z niczego*. Warszawa 1971
- Urbańczyk A. *Kot*. Warszawa 1970
- Wiśniewska M. *Jaka jesteś telewizjo*. Warszawa 1969
- Werner S. *Fizyka*. Warszawa 1975
- Bartoszewski J. *Akwarium*. Warszawa 1984
- Burchard P., Gołowin E. *Mały przewodnik kolekcjonera, Moje hobby*. Warszawa 1966
- Gross, Gryżewski K. *Podróż w świecie znaczków*. Warszawa 1972
- Huszcz M. *Zwierzęta w domu*. Warszawa 1984
- Jakubowski H., Ring J. *Ryby w akwarium*. Warszawa 1983
- Kaliński J. *Chomik syryjski*. Warszawa 1968
- Myszynski K., Onitzchowa K. *Mieszkanie w zieleni i kwiatach*. Warszawa 1980
- Niemczyński R. *Fotoamator*. Warszawa 1969
- Sowiński J. *Wędrowki przedmiotów, kolekcje i kolekcjonerzy*. Wrocław 1977
- *Vademecum zbieracza kamieni szlachetnych i ozdobnych*. Pod red. M.Sachanbińskiego. Warszawa 1984
- Wilczek L. *Chomiki*. Warszawa 1968
- Wienbowska J., Piwowarczyk A. *Jarmark znaczków polskich*. Warszawa 1966.
- Zukał R., Rataj K. *Ryby i rośliny akwariowe*. Warszawa 1973

Czasopisma:

- „Akwarium”
- „Działkowiec”
- „Kwiaty”
- „Mały Modelarz”
- „Młody Technik”
- „Piomyk” — rocznik 1985
- „Piomyk” — rocznik 1962 nr 10
- „Swierszczyk” — rocznik 1984

MARIA SZCZERBIŃSKA-KOSEL

MARIA LENARTOWICZ

Przepisy
katalogowania
książekPrace niesamoistne
wydawniczo

Zdarzają się książki, dla których nie wystarczy podanie w opisie bibliograficznym ich zawartości, konieczne jest umożliwienie użytkownikowi katalogu bezpośredniego dotarcia do opisu materiałów opublikowanych w danej książce¹. *Skrócone przepisy katalogowania alfabetycznego* Grycza i Borkowskiej nakazywały w tym celu sporządzanie kart cząstkowych dla prac współwydanych (§ 5). Polska Norma PN-82/N-01152.01 *Opis bibliograficzny. Książki* wskazuje inną metodę postępowania, to jest przygotowanie odrębnych opisów bibliograficznych prac niesamoistnych wydawniczo. Podstawowa różnica w stosunku do kart cząstkowych polega na tym, że taki opis bibliograficzny jest całkowicie samodzielny: nie odsyła do innej pozycji katalogowej. Ta metoda może być stosowana zarówno w przypadku prac współwydanych, tradycyjnie wykazywanych w katalogach, jak i dla wszelkich innych utworów niesamoistnych wydawniczo. Na przykład w kartotekach zagadnieniowych wykazujących publikacje na określony temat — niezależnie od ich postaci wydawniczej — można w ten sposób zarejestrować wiersz znajdujący się w antologii bądź rozprawę z księgi pamiątkowej.

Opis bibliograficzny pracy niesamoistnej wydawniczo składa się z trzech części. W pierwszej części podaje się tytuł, dodatki do tytułu i oznaczenie odpowiedzialności (czyli elementy właściwe pierwszej strefie opisu bibliograficznego²) opisywanej pracy. Następna część to cytata wydawnicza poprzedzona dwiema ukośnymi kreskami (z odstępami po obu ich stronach) i przyimkiem „W:”. Cytata ta zawiera opis bibliograficzny książki, w której znajduje się opisywana praca. Wystarczy przy tym podanie w cytacie tylko elementów obowiązkowych (czyli opisu pierwszego stopnia szczegółowości). Natu-

¹ Por. „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 1.

² Por. tamże 1986 nr 7/8, 10, 11/12.

ralnie, może to być także opis bardziej szczegółowy (np. przy mechanicznym powielaniu kart katalogowych), nigdy jednak nie uwzględnia się w nim strefy opisu fizycznego książki. Wreszcie trzecia część opisu bibliograficznego pracy niesamodzielnej wydawniczo zawiera informacje o umiejscowieniu tej pracy w książce, czyli stronie zajętej przez daną pracę (element obowiązkowy), ewentualnie także o materiałach ilustracyjnych związanych z tą pracą (element zalecany).

A oto przykłady opisów bibliograficznych dotyczące książek przedstawionych w numerze 1 „Poradnika Bibliotekarza” z tego roku, wzbogacone o opis utworu ze zbioru dzieł jednego autora:

LANIEWSKI JERZY

Stara zbrodnia — inaczej / Jerzy Laniewski // W: Pachnący biznes / Jerzy Sławomir Mac. — Warszawa, 1986. — S. 86—125

Wyjaśnienie: skrót „s.” stanowi początek strefy, dlatego pisany jest wielką literą.

KARŁOWICZ EDWARD

Palmy pod śniegiem : [Abchazja] / Edward Karłowicz // W: Na wschód od Bajkału / Janusz Fogler. — Warszawa, 1985. — 23 s. : il.

lub:

KARŁOWICZ EDWARD

Palmy pod śniegiem : [Abchazja] // W: Fogler Janusz, Na wschód od Bajkału. — Warszawa, 1985. — 28 s. : il.

Wyjaśnienie: w tym przykładzie zastosowano zasadę pomijania oznaczenia autorstwa pokrywającego się z hasłem.

SIKORSKI JERZY

Mistrz hutniczy : studium z zakresu socjologii organizacji pracy / Jerzy Sikorski

W: Socjologiczne problemy pracy w hutnictwie.

Katowice, 1968. — S. 119—233 : il.

Wyjaśnienie: jeżeli cytataę wydawniczą zaczyna się od nowego wiersza z wcięciem, można zrezygnować z dwóch kresek ukośnych.

KOCHANOWSKI JAN

Na dom w Czarnolesie / Jan Kochanowski // W: Fraszki / Jan Kochanowski. — Wrocław, 1957. — S. 119 — 120

JERZY BEDNARZ

Prawo
biblioteczne

PALENIE W PIECACH I SPRZĄTANIE

Dzisiaj temat związany z porą roku, a mianowicie stawki plac za palenie w piecach i za sprzątanie małych pomieszczeń. W maju 1986 r. nastąpiła podwyżka tych stawek.

Obecnie za palenie w zwykłym piecu ogrzewczym wynosić one mogą 400—700 zł miesięcznie od pieca. W ramach tych zryczałtowanych stawek jest już ujęte wynagrodzenie za przygotowanie i przyniesienie opału. W związku z tym za te czynności nie należy przewidywać dodatkowych wynagrodzeń.

Wynagrodzenia za sprzątanie małych powierzchni również zostały podwyższone. Należy w tym miejscu przypomnieć, że za małe pomieszczenia w rozumieniu omawianych przepisów przyjmuje się pomieszczenia o powierzchni nie większej niż 150 m². Przewidywane są tu zryczałtowane stawki w wysokości 20—35 złotych za 1 m² sprzątej powierzchni, licząc według powierzchni podłóg.

Korzystając z okazji pragnę przypomnieć **pozostałe zasady**, które nie uległy zmianom.

1. Ustalenie zatrudnienia na podstawie zryczałtowanych stawek może nastąpić wyłącznie, gdy rozmiar pracy, która ma być wykonana, nie uzasadnia zaangażowania pracownika na co najmniej 1/2 etatu (licząc według pełnego wymiaru czasu pracy obowiązującego pracowników obsługi w bibliotekach, tj. 42 godzin tygodniowo).

2. Można powierzyć wspomniane czynności również pracownikom danej biblioteki zatrudnionym na innych stanowiskach (zarówno działalności podstawowej, jak i administracyjnych, obsługi itd.). Warunkiem jest wykonywanie tej pracy poza obowiązującymi godzinami pracy na podstawowym stanowisku pracy. Na dodatkowe czynności należy w związku z tym zawierać odrębną umowę.

3. Stosowanie nowych, podwyższonych stawek za palenie w piecach i sprzątanie małych pomieszczeń powinno następować sukcesywnie, w ramach wygospodarowanych środków na wynagrodzenia.

Przedstawione wyżej nowe stawki zostały przekazane urzędowi wojewódzkim w piśmie Ministerstwa Pracy, Plac i Spraw Socjalnych z dnia 12 maja 1986 r. (l. dz. P. I/G — II-1297/80243 — 11/86).

Bibliotekarskie lektury

JÓZEF KORPAŁA na osiemdziesięciolecie swych urodzin obdarzył bibliotekarzy pięknym prezentem w postaci książki,

Krótką historią bibliografii polskiej (Wrocław, 1986. Książki o Książce, nakład 5000 egz., cena 330 zł)

która jest zwięzłym obrazem dynamiki rozwoju bibliografii w Polsce. Główne zadanie swojej pracy widzi Autor w ukazaniu roli konkretnych dzieł bibliograficznych, poczynań organizacyjnych i naukowych osób i instytucji, które twórczo zaznaczyły swoje miejsce w historii bibliografii, w przesłedzeniu ewolucji pojęć i głównych problemów w dziejach tej dyscypliny. Duży nacisk położony jest na proces przeobrażania się metod i form bibliografii, jakie przyniósł XX wiek.

„Współczesna bibliografia to przede wszystkim wielostronna działalność informacyjna”, włączona w system informacyjnej obsługi społeczeństwa. Na baczność uwagę zasługują refleksje Autora o początkach rozwoju informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w Polsce. Cenny dla studentów i osób zajmujących się problematyką bibliograficzną jest podrozdział „Stan, teoria, metodyka, dydaktyka i historiografia bibliografii” podsumowującą osiągnięcia w tym zakresie po drugiej wojnie światowej. Ubolewając, że „paradoksalnym zjawiskiem jest niedostatek informacji o informacji zarówno bibliotecznej jak i bibliograficznej”, Józef Korpala postarał się o dobry wzór zapełnienia tej luki.

W serii Materiały Informacyjne Instytutu Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej ukazał się zbiór prac

Z badań Instytutu Książki i Czytelnictwa. Czytelnictwo za granicą. Lektury. Sprawozdania (Warszawa, 1986, nakład 670 egz., cena 55 zł)

Struktura materiałów i ich układ wyrażony poszczególnymi członami tytułu przypomina czasopismo i wykracza poza wzorzec dotychczasowej praktyki wydawniczej serii. Gdyby zapoczątkowane tym

zeszytem relacje z bieżących prac naszego głównego ośrodka badań bibliotekoznawczych i czytelniczych mogły przybrać postać stałego i systematycznego aktu (kwartalnik, półrocznik) — wynikające z tego korzyści dla bibliotekarstwa i ruchu czytelniczego byłyby nieocenione.

Duże poruszenie w środowisku bibliotekarskim wzbudzi niewątpliwie artykuł **Adama Ruska Zawód: bibliotekarz. Pracownicy wojewódzkich bibliotek publicznych z wyższym wykształceniem o sobie, swojej pracy i zawodzie**, referujący wyniki badań przeprowadzonych w r. 1983 na temat stosunku absolwentów studiów bibliotekoznawczych do programów studiów, stopnia przygotowania przez szkołę wyższą do konkretnej pracy zawodowej, adekwatności programów do wymogów praktyki bibliotekarskiej, satysfakcji z pracy i prestiżu zawodu. „Modelowy” absolwent bibliotekoznawstwa zatrudniony w bibliotekach wojewódzkich to „kobieta po trzydziestce, mężatka, mająca długi staż pracy w zawodzie bibliotekarza. W obecnym miejscu pracy zatrudniona od kilku lat, zajmuje niezbyt wysokie stanowisko kierownicze od najwyżej dwóch lat. Jej zarobki nie przekraczały w końcu 1983 r. 10 tys. zł miesięcznie”.

Badania oparte jedynie na kwestionariuszu ankietowym przynoszą oczywiście informacje tylko o stanie świadomości, o postrzeganiu siebie i zawodu, jaki się wykonuje. Dają jednak olbrzymi materiał do dalszych studiów i refleksji nad stanem naszego bibliotekarstwa. Zgłaszane przez badanych uwagi dotyczące programów studiów odnoszą się raczej do ogólnego modelu kształcenia w polskich uczelniach wyższych i nie świadczą o jakiejś nadzwyczajnej słabości studiów bibliotekoznawczych. Żaden kierunek studiów nie daje „właściwego” przygotowania do pracy na konkretnym stanowisku, a o niewłaściwym wykorzystaniu absolwentów w bibliotekach świadczy to, że aż 21% respondentów stwierdziło przekornie, iż bibliotekarstwo „jest zajęciem, które prócz przygotowania ogólnego wymaga tylko przygotowania i praktyki, np. ukończenia miesięcznego kursu przygotowawczego”. Podsumowując wyniki badań, autor stwierdza konieczność opracowania pragmatyki bibliotekarskiej określającej istotę i specyfikę zawodu. W tym sprawnie napisanym artykule razi jednak niczym nie udokumentowane twierdzenie, że „kadra nauczycielska wyższych szkół pedagogicznych uznawana jest za znacznie gorszą od uniwersyteckiej”. Pozostawiając na boku rozważania, o jaki rodzaj „gorszości” tu chodzi, zauważyć należy, że zdanie to znalazło się w artykule chyba przez nieuwagę.

Na dalszych stronach wydawnictwa pomieszczono artykuły omawiające wyniki badań czytelnictwa na Węgrzech, w Wiel-

kiej Brytanii i Finlandii, omówienie cze- skiego podręcznika dla użytkowników in- formacji naukowej oraz amerykańskiej bi- bliografii dotyczącej problematyki ludzi starszych, sprawozdania z berlińskiej na- rady przedstawicieli ośrodków biblioteko- znawczych krajów socjalistycznych i mo- skiewskiego seminarium poświęconego ro- li książki i czytelnictwa w rozwoju kul- turalnym.

„Głównym celem wszelkiej racjonaliza- cji w bibliotekach jest wprowadzenie przez użyciu środków organizacyjnych albo tech- nicznych (często jednych i drugich łącznie) nowych lub zmodyfikowanych me- tod pracy, uważanych za bardziej uzasad- nione od dotychczasowych jako skutecz- niejsze i ekonomiczniejsze; przyspieszają- ce proces pracy i udoskonalające jego wy- niki (świadczenia na rzecz użytkowników)”. Tak rozumiane pojęcie i zespół uwarunkowań, które z sobą niesie, jest przedmiotem rozprawy

ZBIGNIEWA ŻMIGRODZKIEGO
Racjonalizacja pracy biblioteczej.
Problemy, kierunki, metody
(Katowice: Uniwersytet Śląski, 1986'
nakład 1500 egz., cena 192 zł)

o racjonalizacji, kierunkach i metodach stosowanych w bibliotekarstwie światow- ym oraz oczywiście polskim.

Biblioteki tkwiące strukturami organi- zacyjnymi, metodami pracy i świadomością bibliotekarzy w początkach dwudzie- stego wieku nie zdołają nigdy zaspokoić potrzeb współczesnych użytkowników, a tym samym pozostaną ciągle na margine- sie życia społeczeństwa, w którym dzia- łają, niosąc jednocześnie frustrację za- trudnionym w takich placówkach biblio- tekarzom.

Rozprawa, będąc konstruktem histo- ryczno-teoretycznym, stanowi dobrą pod- stawę metodologiczną do podejmowania prac nad stanem organizacyjnym, warsz- tatowym i kadrowym polskiego biblio- tekarstwa oraz nad praktycznym wciela- niem w życie nowych technik i metod. Natomiast już obecnie powinni się z nią zapoznać wszyscy, którzy choćby w naj- mniejszym stopniu decydują o jakimkol- wiek aspekcie funkcjonowania konkretn- ych bibliotek. Szczególnie w konfrontacji z wnioskami wynikającymi z wcześniej omówionego artykułu

ADAMA RUSKA
Biblioteka Gdańska Polskiej Aka-
demii Nauk. Dzieje i zbiory Pod red.
MARIÍ BABNIS i ZBIGNIEWA NO-
WAKA.
(Wrocław, 1986, nakład 1400 egz.,
cena 230 zł)

Publikacja ta, będąca połączeniem in- formatora ze zwężym zarysem historii biblioteki, jest godna polecenia jako wzór do naśladowania dla tego typu opracowań. Popularny, ale precyzyjny wykład dzie- jów, jasne i czytelne omówienie zasobów oraz form udostępniania zbiorów w dobry sposób propaguje zasłużoną Bibliotekę, która za kilka lat będzie obchodzić 400- lecie istnienia.

Po długiej przerwie spowodowanej trud- nościami poligraficznymi Biblioteki Narodowej zaczęły się wreszcie ukazywać spóź- nione roczniki wielce potrzebnej

Bibliografii Bibliografii i Nauki o Książce

1975 cz. 1. Bibliografia Bibliografii Polskich. Zest. Barbara Eychlerowa przy współpr. Elżbiety Chmielewskiej. (Warszawa, 1986, nakład 750 egz., cena 130 zł)

cz. 2. Polska Bibliografia Bi- bliologiczna. Zest. Maria Barbara Bieńkova (Warszawa, 1986, nakład 750 egz., cena 137 zł)

1976 cz. 1. Bibliografia Bibliografii Polskich. Oprac. Jerzy Franke (Warszawa, 1986, nakład 750 egz., cena 135 zł)

cz. 2. Polska Bibliografia Bi- bliologiczna. Oprac. Jerzy Franke (Warszawa, 1986, nakład 750 egz., cena 130 zł)

Połączona wspólnym tytułem, dzisiaj już noszącym znamię tradycji ciężkiej nad nauką o książce, składa się z dwu samostnych części, a opracowywana jest w Zakładzie Teorii i Organizacji Biblio- grafii Instytutu Bibliograficznego Biblio- teki Narodowej. Rozgraniczenie bibliogra- fii spisów bibliograficznych od bibliogra- fii rejestrującej piśmiennictwo z zakresu nauki o książce nastąpiło od rocznika 1968 (jako odrębne jednostki wydawnicze ukazują się od rocznika 1969). Aż do tego momentu piśmiennictwo z tych dwóch zakresów wykazywano razem, w jednym zrebie głównym, co było skutkiem tego, że wszelkie wytwory działalności biblio- graficznej włączano w zakres bibliologii. Powodowało to duże komplikacje w kor- rzystaniu, zważywszy, że obie publikacje są przeznaczone dla odrębnych (choć w praktyce częściowo się pokrywających) kręgów użytkowników. Trudno sobie wyo- brazić pracę jakiegokolwiek biblioteki bez „Bibliografii Bibliografii Polskich”, a rola

„Polskiej Bibliografii Bibliologicznej” w zawodowej czy naukowej działalności bibliotekarzy nie wymaga uzasadnień. Wypada jedynie apelować, aby „Bibliografia Bibliografii i Nauki o Książce” mogła być bibliografią wzorcową także pod względem szybkości publikacji.

Na zakończenie przeglądu informacja o sposobach zakupu książek

Wydawnictwa Biblioteki Narodowej najpewniej nabywać można poprzez Oddział

Rozpowszechniania Wydawnictw Biblioteki Narodowej, 00—973 Warszawa Aleje Niepodległości 213, telefon 25 72 41 do 45, wewnętrzny 25.

Wydawnictwa szkół wyższych nabywać można przez księgarnie ORWN PAN i niektóre księgarnie „Domu Książki” lub bezpośrednio u wydawcy. W przypadku Uniwersytetu Śląskiego podawany jest adres 40—007 Katowice, ul. Bankowa 14.

STANISŁAW KONDEK

OFERTA WYDAWNICZA

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich dysponuje jeszcze ograniczonymi ilościami następujących publikacji:

INFORMATOR BIBLIOTEKARZA I KSIĘGARZA 1987

(cena 285,- zł)

zawierający m.in.

- indeks tematów rocznika za lata 1956—1986
- zestawienie bibliograficzne obejmujące polskie słowniki bibliograficzne od czasów najdawniejszych do r. 1985
- informacje o nowych przepisach dotyczących przebiegu egzaminu dla kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych i dyplomowanych pracowników informacji naukowej
- wybór wydanych w ostatnim okresie przepisów prawnych dla bibliotek
- kronikę wydarzeń krajowych i międzynarodowych, przegląd polskiej literatury fachowej.

LITERATURA PIĘKNA 1983

(cena 820,- zł)

Adnotowany rocznik bibliograficzny uwzględniający polską i obcą beletrystykę a także książki z pogranicza literatury pięknej — reportaże, gawędy, felietony, szkice, eseje, listy wspomnienia, pamiętniki itp.). Na oddzielną część składa się literatura dla dzieci i młodzieży. Całość dopełniają indeksy: autorów, tytułów i serii wydawniczych, tematyczno-zagadnieniowy. Wszystkie pozycje opatrzone są adnotacjami.

Zamówienia z (podpisem głównego księgowego) na wysyłkę publikacji za zaliczeniem pocztowym należy przesyłać do Biura Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (00—953 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7). Prowadzi się też sprzedaż odręczną. Informacje tel. 27-08-47, 27-52-96.

INFORMACJE · POGŁOSKI · DONOSY · INFORMACJE

RADOM. Rozstrzygnięcie konkursu dla dzieci i młodzieży na plakat o tematyce pokojowej zorganizowanego przez WBP w Radomiu i Kielcach przy współpracy redakcji „Słowa Ludu” odbyło się 26 X 1986. Komisja konkursowa pod przewodnictwem artysty plastyka Jerzego Likowskiego spośród 544 prac nadesłanych z 72 bibliotek nagrodziła 6 i wyróżniła 14. Podsumowaniu konkursu towarzyszyła wystawa prac konkursowych i występ zespołu dziecięcego z Młodzieżowego Domu Kultury w Radomiu. Wicedyrektor WBP w Radomiu, Genowefa Podgajniak, wygłosiła prelekcję *Międzynarodowe kongresy w obronie pokojowej przyszłości świata*. Prace konkursowe zostały również wykorzystane podczas XX Dekady Książki Społeczno-Politycznej. (G.P.)

ROZSTRZYgniĘTO KONKURS na wspomnienia bibliotekarzy i pionierów czytelnictwa na Ziemi Gorzowskiej — zorganizowany przez WBP i Zarząd Okręgu SBP w Gorzowie z okazji 40-lecia powrotu Ziemi Zachodnich do Macierzy i 40-rocznicy uchwalenia „Dekretu o bibliotekach”.

Przyznano: dwie drugie nagrody dla Marii Stańczak z Międzychodu i Michała Lipnickiego z Łubianki; dwie trzecie nagrody dla Eugeniusza Wodczicko z Gorzowa i Franciszka Chudego z Ogard; dwa wyróżnienia dla Haliny Gieł z Międzyrzecza i Janiny Kamińskiej ze Strzelc Kraj. Nagrodę rzeczową przyznano Marii Morawiec z Lubniewic. (L.K.)

KOMISJA DS. OPRACOWANIA RZECZOWEGO ZBIORÓW powstała przy Zarządzie Głównym SBP. Przewodniczącą została Teresa Głowacka (Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego). W ramach prac Komisji rozpoczęła działalność grupa robocza ds. katalogu przedmiotowego. Zarząd Komisji zamierza rozszerzyć zakres działalności o problematykę katalogu systematycznego.

KURS DLA BIBLIOTEKARZY ZAJMUJĄCYCH SIĘ ZBIORAMI MUZYCZNYMI w bibliotekach publicznych organizuje Sekcja Bibliotek Muzycznych ZG SBP wspólnie z POKB w Jarocinie. Kurs odbędzie się w dniach 5 — 21 maja br., program przewiduje 80 godzin zajęć.

PUBLIKACJE

„Biuletyn Informacyjno-Instrukcyjny MBP w Krakowie” 1986 nr 4/148 — zeszyt poświęcony

w znacznej części przekazaniu MBP w Krakowie Pałacu Larischa. Ponadto m.in.: I. Zajac: *Współpraca MBP w Krakowie z bibliotekami zagranicznymi*; H. Feszar: *Ważniejsze obchody 1 rocznice w r. 1987*; I. Wojciechowski: *Wole Soyinka — Literacka Nagroda Nobla 1986*.

„Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej”. Warszawa-Kraków 1986 RXXXVI nr 1/2. W kolejnym numerze kwartalnika m.in. rozprawy i materiały: M. Markowskiego: *Kanony Piotra Gassowca do złotych tablic astronomicznych w rękopisach Badeńskiej Biblioteki Krajowej w Karlsruhe, Biblioteki Uniwersyteckiej w Padwie, Archiwum Praskiego Zamku w Pradze i Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie*; M. Mejora: *Krakowska edycja Farsall M. Annetcsza Lukana z 1533 r.*; Danuty Hombek: *Reklama księgarsko-wydawnicza w czasopiśmie staniśławowskich*; *Biblioteka Jagiellońska w poezji Wybór A. Zyg, wstęp i przypisy W. Berbelicki*; A. Chojko: *Towarzystwo Przyjaciół Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie*.

„Bibliotekarz Olsztyński” 1986 nr 3 — kwartalnik zawiera m.in. artykuły: doc. dr. hab. J. Wróblewskiego: *Rodowody olsztyńskich bibliotek*; I. Syrojć: *Jubileusz 40-lecia olsztyńskich bibliotek publicznych*; S. Siemaszko: *Dokumenty życia społecznego w WBP w Olsztynie*; T. Frudko, S. Siemaszko: *10 lat pracy filii CUKB w Olsztynie*, ponadto zestawienie bibliograficzne publikacji o Bolesławie Lesmianie (oprac. J. Juran) oraz wybór materiałów o narkomanii (oprac. A. Dominik).

W czterdziestolecie „Dekretu o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi 1946—1986 — wydana przez SBP niewielka 8-stronicowa publikacja okolicznościowa przypominająca wypowiedzi współtwórców i realizatorów postanowień dekretu. Publikacja była rozprowadzana bezpłatnie podczas sesji „Biblioteki w służbie oświaty, nauki i kultury” zorganizowanej przez ZG SBP 17 grudnia 1986 r. w Warszawie.

PERSONALIA

Krystyna Robozińska została wicedyrektorem Biblioteki Głównej Uniwersytetu Wrocławskiego. Na stanowisku tym zastąpiła Halinę Pabisz, która odeszła na emeryturę.